

**Аналітичний огляд
ринку небанківських фінансових
послуг України
за I півріччя 2012 року**

ЗМІСТ

РЕЗЮМЕ	4
РОЗДІЛ 1. РИНОК СТРАХУВАННЯ	6
РОЗДІЛ 2. РИНОК ПОСЛУГ НЕБАНКІВСЬКИХ КРЕДИТНИХ УСТАНОВ	17
РОЗДІЛ 3. РИНОК ПОСЛУГ ФАКТОРИНГУ	23
РОЗДІЛ 4. РИНОК ПОСЛУГ ЛОМБАРДІВ	26
РОЗДІЛ 5. РИНОК ФІНАНСОВОГО ЛІЗИНГУ	31
РОЗДІЛ 6. РИНОК НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	34
ДОДАТОК	40

РЕЗЮМЕ

Аналітичний департамент Національного рейтингового агентства «Рюрік» проаналізував статистичну інформацію ринку основних небанківських фінансових послуг України за I півріччя 2012 року. Проведений аналіз дозволив зробити нижченаведені висновки.

Протягом I півріччя 2012 року спостерігалось незначне збільшення кількості учасників ринку небанківських фінансових послуг, зокрема це стосується фінансових, факторингових, лізингових компаній та ломбардів. Однак при цьому відбулось скорочення кількості діючих страхових компаній.

Так, станом на 01.07.2012 р. всього було зареєстровано 443 страхових компанії (СК), з яких: 63 – СК зі страхування життя (СК «life») (65 установ станом на 01.07.2011 р.), 380 – СК, що здійснюють види страхування інші, ніж страхування життя (СК «non-life») (381 установа станом на 01.07.2011 р.).

Протягом I півріччя 2012 року відбулось несуттєве зростання розміру сукупних активів страхових компаній. Так, сукупний обсяг активів за результатами I півріччя 2012 року зріс на 1,11 млн. грн. (+2,3%) до 49 234,3 млн. грн.

За результатами I півріччя 2012 року обсяг надходжень валових страхових премій у порівнянні з аналогічним періодом 2011 року зменшився на 1 460,1 млн. грн. (13,22%), а обсяг чистих страхових премій збільшився на 1 365,5 млн. грн. (17,94%). Водночас аналітичний департамент НРА «Рюрік» констатує збільшення обсягів валових страхових виплат на 4,8%, а чистих страхових виплат – на 2,7%. Це, відповідно, призвело до збільшення показника рівня валових виплат за всіма видами страхування до 27,1% за результатами I півріччя 2012 року.

Разом з тим, станом на 01.07.2012 р. концентрація ринку страхування залишається досить високою: на 10 найбільших страховиків типу «Life» припадає 89,2% зібраних валових страхових премій (за результатами 2011 року – 87,1%), а на 20 найбільших страховиків типу «Non-life» – 54,9% (за результатами 2011 року – 53,6%).

На думку аналітиків НРА «Рюрік», серед 443 СК, які мають ліцензію Нацфінпослуг, активну діяльність на ринку класичного страхування здійснюють близько 50 компаній, а решта або займаються специфічним схемним страхуванням, спрямованим на оптимізацію оподаткування пов'язаних компаній, або взагалі майже призупинили діяльність на ринку страхування України. НРА «Рюрік» зазначає про високу кредитоспроможність та надійність таких страхових компаній України як: ПАТ СК «ЛЕММА»¹ (станом на 22.11.2012 р. НРА «Рюрік» підтримує довгостроковий кредитний рейтинг інвестиційної категорії на рівні uaA), СТЗДВ «ГАРАНТІЯ»² (станом на 22.11.2012 р. НРА «Рюрік» підтримує довгостроковий кредитний рейтинг інвестиційної категорії на рівні uaA-), ТДВ «СК «ІНДІГО»³ (станом на 22.11.2012 р. НРА «Рюрік» підтримує довгостроковий кредитний рейтинг інвестиційної категорії на рівні uaBBB+), ТДВ «СТ «МЕГАПОЛІС»⁴ (станом на 22.11.2012 р. НРА «Рюрік» підтримує довгостроковий кредитний рейтинг інвестиційної категорії на рівні uaBBB).

Ринок *кредитних спілок* протягом періоду I півріччя 2011 року – I півріччя 2012 року характеризувався скороченням кількості учасників з 638 до 614 одиниць. Також спостерігалось зменшення кількості членів, які мають внески на депозитних рахунках спілок, з 49,8 тис. осіб до 44,3 тис. осіб та членів кредитних спілок, які мають діючі кредитні договори, з 269,7 тис. осіб до 263,0 тис. осіб. Натомість, відбулось збільшення балансової вартості активів кредитних спілок, зокрема кредитів, наданих їх членам, з 2 321,0 млн. грн. до 2 549,00 млн. грн.

Підводячи підсумки діяльності кредитних спілок, можна констатувати, що вони ще не остаточно подолали наслідки світової фінансової кризи, проте у 2012 році намітились певні позитивні тенденції до відновлення діяльності кредитних спілок до рівня докризових років.

¹ Персональна сторінка ПАТ «СК «ЛЕММА» на сайті НРА «Рюрік»: <http://rurik.com.ua/credit-ratings/lemma>

² Персональна сторінка СТЗДВ «ГАРАНТІЯ» на сайті НРА «Рюрік»: <http://rurik.com.ua/credit-ratings/garan>

³ Персональна сторінка ТДВ «СК «ІНДІГО» на сайті НРА «Рюрік»: <http://rurik.com.ua/credit-ratings/indigo>

⁴ Персональна сторінка ТДВ СТ «МЕГАПОЛІС» на сайті НРА «Рюрік»: <http://rurik.com.ua/credit-ratings/mepol>

НРА «Рюрік» зазначає, що серед фінансових компаній окремо можна виділити компанії з високим рівнем фінансової стійкості, довгострокові кредитні рейтинги яких підтримуються НРА «Рюрік» на рівні інвестиційної категорії. Так, довгострокові кредитні рейтинги позичальників ТОВ «ФК «НАРОДНА ПОЗИКА»⁵ та ТОВ «ІНВЕСТКРЕДИТ»⁶ станом на 22.11.2012 р. підтримуються на рівні uaBBB.

Ринок послуг *факторингу* за результатами I півріччя 2012 року порівняно з I півріччям 2011 року показав зростання в 2,48 рази операцій факторингу у вартісному вираженні, в той час як кількість укладених угод зросла в 1,93 рази. Протягом останнього року спостерігається тенденція до збільшення обсягів надання факторингових операцій саме фінансовими компаніями. На думку НРА «Рюрік», це зумовлено тим, що, на відміну від фінансових компаній, банки мають формувати під операції факторингу резерви, що знижують привабливість цього інструменту для банків. Також банки втратили велику кількість коштів в період фінансової кризи через масові невиконання за факторингом, який, на відміну від кредитування, є беззаставною послугою.

НРА «Рюрік» зазначає, що один з лідерів ринку факторингу – ТОВ «Факторинг Фінанс»⁷, станом на 22.11.2012 р. має довгостроковий кредитний рейтинг боргового інструменту (облігаційного випуску серії А) на рівні uaBBB+ інвестиційної категорії. Це свідчить про його достатню кредитоспроможність порівняно з іншими українськими позичальниками.

Продовжує зростати ринок послуг *ломбардів*, сукупний розмір активів яких за підсумками I півріччя 2012 року склав у вартісному вираженні 1 435,1 млн. грн. Протягом аналізованого періоду продовжилась тенденція до зростання середнього розміру наданого ломбардного кредиту, який дорівнював 814,8 грн. В цілому, фінансування діяльності ломбардів за рахунок власного капіталу (фінансова автономність) зменшилось із 70,0% на початок року до 64,0% на кінець I півріччя 2012 року, проте, на думку НРА «Рюрік», залишається на високому рівні.

Звітний період характеризувався поживленням ринку *фінансового лізингу*. Так, за підсумками I півріччя 2012 року аналітичний департамент НРА «Рюрік» констатує збільшення обсягів лізингових операцій порівняно як з 2010 роком, так і з 2011 роком. Вартість договорів фінансового лізингу, укладених протягом I півріччя 2012 року, збільшилась в 2,36 рази у порівнянні з аналогічним періодом 2011 року і становила 9 519,0 млн. грн. За підсумками I півріччя 2012 року найбільшими споживачами лізингових послуг є: транспортна галузь (вартість договорів станом на 01.07.2012 р. – 44,2% вартості діючих договорів), сфера послуг (10,7%), сільське господарство (9,9%) та будівництво (3,4%).

Ринок *недержавного пенсійного забезпечення* характеризувався суттєвим зменшенням кількості укладених пенсійних контрактів. Загальний же обсяг активів, сформованих пенсійними фондами, станом на 01.07.2012 р. становив 1 520,5 млн. грн., що на 9,6% більше, ніж за підсумками 2011 року, а основні показники НПФ протягом останніх років показують стабільну позитивну динаміку. З огляду на це, система НПЗ має потенціал для подальшого розвитку пенсійного забезпечення населення України. Метою інвестування пенсійних активів є, насамперед, збереження пенсійних заощаджень громадян. Тому стратегія інвестування недержавних пенсійних фондів є більш консервативною, ніж у інших фінансових установ. Поки що суттєвим фактором, що стримує зростання інвестиційного доходу НПФ, є незначний обсяг залучених пенсійних внесків для забезпечення можливості здійснення диверсифікації пенсійних активів у дохідні фінансові інструменти.

⁵ Персональна сторінка ТОВ «ФК «НАРОДНА ПОЗИКА» на сайті НРА «Рюрік»: <http://rurik.com.ua/credit-ratings/nacre>

⁶ Персональна сторінка ТОВ «ІНВЕСТКРЕДИТ» на сайті НРА «Рюрік»: <http://rurik.com.ua/credit-ratings/incre>

⁷ Персональна сторінка ТОВ «Факторинг Фінанс» на сайті НРА «Рюрік»: <http://rurik.com.ua/credit-ratings/fafin>

РОЗДІЛ 1. РИНОК СТРАХУВАННЯ

Станом на 01.07.2012 р. всього було зареєстровано 443 страхових компанії (СК), з яких: 63 – СК зі страхування життя (СК «life») (65 установ станом на 01.07.2011 р.), 380 – СК, що здійснюють види страхування інші, ніж страхування життя (СК «non-life») (381 установа станом на 01.07.2011 р.).

Сукупний обсяг активів за результатами I півріччя 2012 року зріс на 1,11 млн. грн. (+2,3%) до 49 234,3 млн. грн.

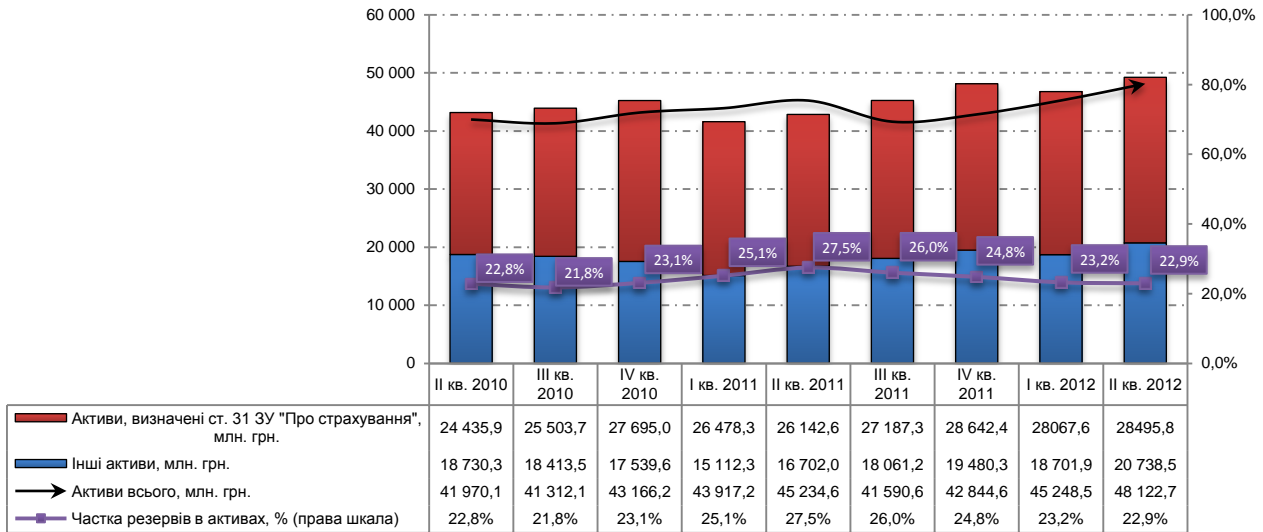

Рис. 1.1. Активи страховиків у II кварталі 2010 року – II кварталі 2012 року

У I півріччі 2012 року у порівнянні з аналогічним періодом 2011 року простежується певна зміна тенденцій щодо нарощення деяких показників діяльності страхових компаній. Так, обсяг валових страхових премій зменшився на 13,2% (+12,9% в 2010 році). Обсяг чистих страхових премій збільшився на 17,9% (+5,3% в 2010 році). На 9,0% зріс обсяг активів, визначених законодавством для представлення коштів страхових резервів (+16,9% в 2010 році), а обсяги сформованих страхових резервів зменшився на 2,1% (+12,1% в 2010 році).

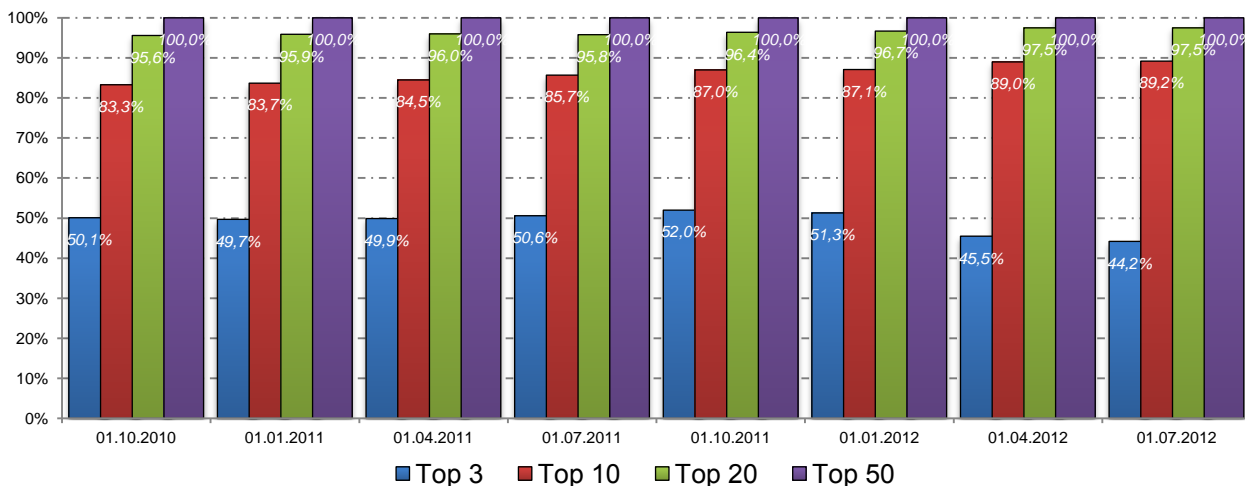

Рис. 1.2. Концентрація ринку страхування «Life» за розмірами валових премій

Концентрація ринку страхових послуг України продовжує зберігатись на досить високому рівні (див. рис. 1.2 та 1.3).

Концентрація ринку страхування «Life» за часткою трьох найбільших страховиків з початку року зменшилась на 7,1 п.п. до 44,2%. В той же час на 2,1 п.п. збільшилась частка, яку займають 10 найбільших учасників ринку страхування «Life», і за підсумками I півріччя 2012 року вона складала 89,2%.

З рис. 1.3 можемо побачити, що протягом останнього року показники концентрації за розміром валових страхових премій учасників ринку страхування «Non-life» в цілому зростали. Так, частка трьох найбільших страховиків за розмірами валових премій зменшилась на 1,0 п.п. до 12,7%, для десяти найбільших – на 2,0% до 32,4%, проте для двадцяти збільшилась на 1,3% до 54,9%, для п'ятдесяти – на 1,3% до 78,1%.

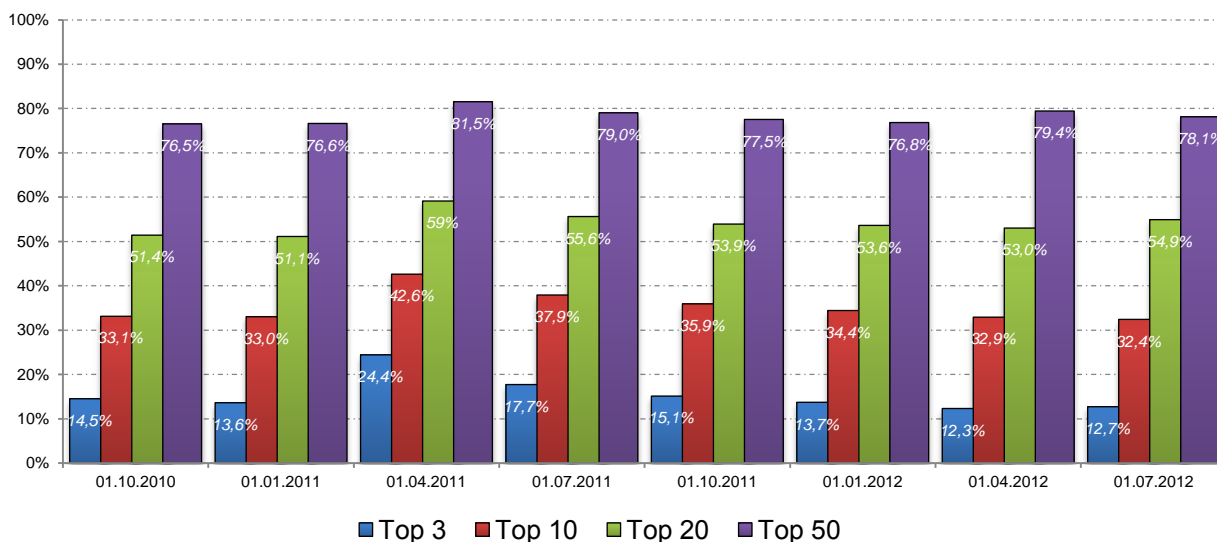

Рис. 1.3. Концентрація ринку страхування «Non-life» за розмірами валових премій

Незважаючи на значну кількість компаній, фактично на страховому ринку основну частку валових страхових премій – 92,5% – акумулюють 100 СК «non-Life» (22,6% кількості СК «non-Life»), та 97,5% – 20 СК «Life» (31,8% кількості СК «Life»).

Страхові премії. Варто відзначити, що за підсумками I півріччя 2012 року 91,96% від загальної суми валових страхових премій (8 811,5 млн. грн.) займає сума отриманих страховиками валових премій з видів страхування інших, ніж страхування життя, а на суму страхових премій зі страхування життя припадає лише 8,04% (770,4 млн. грн.) від загальної суми валових страхових премій.

З загального обсягу валових страхових премій, отриманих страховиками при страхуванні та перестраховуванні ризиків від страхувальників та перестраховальників за I півріччя 2012 року 5 533,3 млн. грн. (57,7%) надійшло від юридичних осіб, а 4 048,6 млн. грн. (42,3%) – від фізичних осіб.

За результатами I півріччя 2012 року обсяг надходжень валових страхових премій у порівнянні з аналогічним періодом 2011 року зменшився на 1 460,1 млн. грн. (13,22%), а обсяг чистих страхових премій збільшився на 1 365,5 млн. грн. (17,94%). Більш детальна інформація стосовно валових страхових премій відображена в табл. 1.1.

Таблиця 1.1. Динаміка валових страхових премій в розрізі видів страхування

Види страхування	I півріччя 2011		I півріччя 2012		Відхилення	
	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%
Страхування "Life"	536,6	4,86%	770,4	8,04%	233,8	43,57%
Страхування "Non-life" разом	10 505,40	95,14%	8 811,50	91,96%	-1 693,90	-16,12%
Добровільне особисте страхування	999,90	9,06%	1 276,20	13,32%	276,30	27,63%
Добровільне майнове страхування	7 258,10	65,73%	5 240,20	54,69%	-2 017,90	-27,80%
- в тому числі страхування фінансових ризиків	1 348,80	12,22%	815,40	8,51%	-533,40	-39,55%
Добровільне страхування відповідальності	646,20	5,85%	550,70	5,75%	-95,50	-14,78%
Недержавне обов'язкове страхування	1 601,10	14,50%	1 744,40	18,21%	143,30	8,95%
- в тому числі страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів	1 249,70	11,32%	1 388,10	14,49%	138,40	11,07%
Державне обов'язкове страхування	0,1	0,00%	0,00	0,00%	-0,10	-100,00%
Усього	11 042,00	100,00%	9 581,90	100,00%	-1 460,10	-13,22%

Основним фактором зменшення сукупного обсягу валових страхових премій у порівнянні з відповідним періодом 2011 року стало зменшення валових страхових премій із добровільного майнового страхування на 2 017,9 млн. грн. (27,8%). Найбільше, у відносному виразі, зросли премії за страхуванням життя – на 43,57% (233,8 млн. грн.).

На противагу зменшенню розміру валових страхових премій відстежується тенденція до збільшення чистих страхових премій. Відповідно, питома вага чистих страхових премій у валових премія продовжує зростати.

Так, чисті страхові премії за 2011 рік становили 17 970,0 млн. грн., що складало 79,19% від валових страхових премій (в 2010 році чисті страхові премії становили 13 327,7 млн. грн., що складало 57,74% від валових страхових премій), а за результатами I півріччя 2012 року – 8 977,9 млн. грн., або 93,7% валових страхових премій за цей період.

Нижче, в табл. 1.2, показано динаміку чистих страхових премій в розрізі видів страхування. Бачимо, що в цілому чисті премії по «Non-life» зросли на 1 131,7 млн. грн. (або на 15,99%). Найбільше в абсолютному виразі зросли премії за добровільним майновим страхуванням – на 392,8 млн. грн. (або на 8,98%). На суму чистих страхових премій зі страхування життя припадає 8,58% загального обсягу чистих страхових премій.

Таблиця 1.2. Динаміка чистих страхових премій в розрізі видів страхування

Види страхування	I пів. 2011		I пів. 2012		Відхилення	
	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%
Страховання "Life"	536,6	7,05%	770,4	8,58%	233,8	43,57%
Страховання "Non-life" разом	7 075,80	92,95%	8 207,50	91,42%	1 131,70	15,99%
Добровільне особисте страхування	897,00	11,78%	1 228,30	13,68%	331,30	36,93%
Добровільне майнове страхування	4 375,90	57,48%	4 768,70	53,12%	392,80	8,98%
- в тому числі страхування фінансових ризиків	741,80	9,74%	725,60	8,08%	-16,20	-2,18%
Добровільне страхування відповідальності	303,60	3,99%	524,20	5,84%	220,60	72,66%
Недержавне обов'язкове страхування	1 499,20	19,69%	1 686,20	18,78%	187,00	12,47%
- в тому числі страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів	1 202,10	15,79%	1 360,30	15,15%	158,20	13,16%
Державне обов'язкове страхування	0,1	0,00%	0,00	0,00%	-0,10	-100,00%
Усього	7 612,40	100,00%	8 977,90	100,00%	1 365,50	17,94%

Динаміку зміни чистих страхових премій у розрізі видів страхування представлено на рис. 1.4.

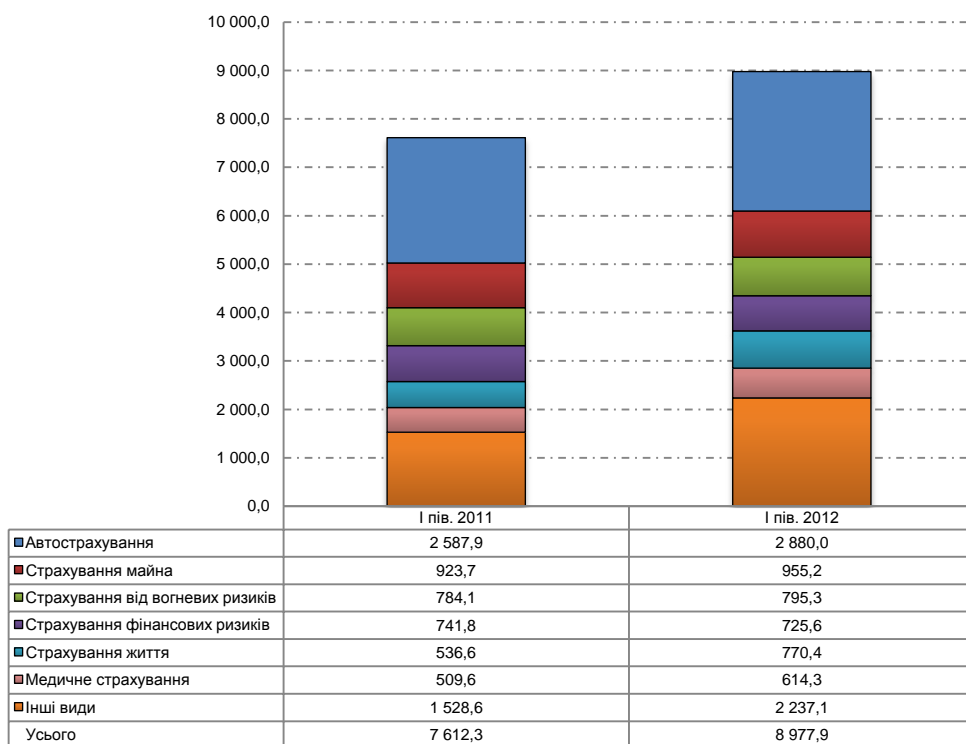

Рис. 1.4. Динаміка зміни чистих страхових премій за I півріччя 2011 року – I півріччя 2012 року, млн. грн.

В цілому, обсяг зібраних чистих страхових премій протягом аналізованого півріччя збільшився за всіма видами страхування, крім такого виду страхування як «страхування фінансових ризиків» (-16,2 млн. грн. або -2,2%). Найбільші темпи приросту чистих страхових

платежів спостерігались за такими видами страхування, як: страхування кредитів (+85,1%), страхування відповідальності перед третіми особами (+77,6%), страхування від нещасних випадків (+70,0%).

Нижче, на рис. 1.5, показано структуру чистих страхових премій у розрізі видів страхування за типами ризиків.

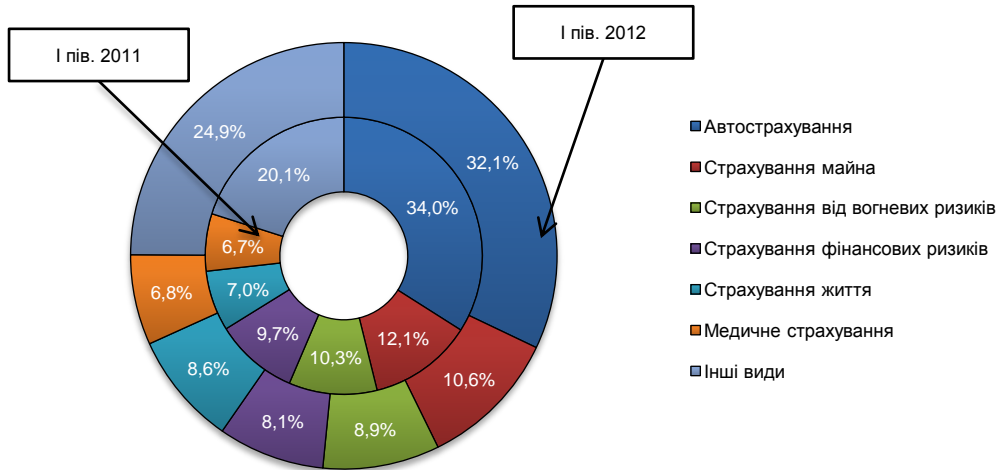

Рис. 1.5. Структура чистих страхових премій в розрізі видів страхування

Як бачимо, протягом останнього року відбулись деякі структурні зрушення, однак це не вплинуло на розстановку місць за розмірами часток у сукупному обсязі чистих страхових премій. Так, на першому місці, як і за результатами 2011 року, перебуває автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, «Зелена картка»), яке займає 32,1% від загального обсягу чистих страхових премій (34,0% за результатами I півріччя 2011 року), на другому – страхування майна з 10,6% (12,1% за результатами I півріччя 2011 року). Третю ж позицію займає страхування від вогневих ризиків, частка якого зменшилась до 8,9% за підсумками I півріччя 2012 року.

Страхові виплати / відшкодування. У порівнянні з I півріччям 2011 року на 4,8% збільшились валові страхові виплати/відшкодування, обсяг чистих страхових виплат збільшився на 2,7%. Основою зростання загального розміру страхових виплат становило збільшення як валових, так і чистих страхових виплат за добровільним особистим страхуванням та недержавним обов'язковим страхуванням (на 99,7 млн. грн. (22,36%) та на 58,9 млн. грн. (12,16%) відповідно).

За результатами 2011 року НРА «Рюрік» розглядало скорочення обсягу страхових виплат як негативне явище з огляду на те, що надходження страхових платежів збільшилося в порівнянні з 2010 роком. Це могло свідчити про недостатність у страхових компаній ліквідних інструментів та надмірну збитковість діяльності деяких страховиків. Проте, поступове зростання обсягу страхових виплат на фоні зростання обсягу зібраних чистих страхових премій протягом поточного року свідчить про достатню платоспроможність страхових компаній.

Розмір валових страхових виплат за 2011 рік становив 2 559,6 млн. грн., у тому числі з видів страхування інших, ніж страхування життя – 2 561,6 млн. грн. (або 98,6%), зі страхування життя – 38,0 млн. грн. (або 1,4%) (див. табл. 1.3.).

Таблиця 1.3. Динаміка валових страхових виплат в розрізі видів страхування

Види страхування	I пів. 2011		I пів. 2012		Відхилення	
	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%
Страхування "Life"	32,3	1,30%	38	1,46%	5,7	17,65%
Страхування "Non-life" разом	2 449,40	98,70%	2 561,60	98,54%	112,20	4,58%
Добровільне особисте страхування	445,9	17,97%	545,6	20,99%	99,7	22,36%
Добровільне майнове страхування	1 499,10	60,41%	1 447,10	55,67%	-52	-3,47%
- в тому числі страхування фінансових ризиків	617,20	24,87%	423,20	16,28%	-194	-31,43%
Добровільне страхування відповідальності	19,9	0,80%	25,5	0,98%	5,6	28,14%
Недержавне обов'язкове страхування	484,4	19,52%	543,3	20,90%	58,9	12,16%
- в тому числі страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів	470,2	18,95%	538,3	20,71%	68,1	14,48%
Державне обов'язкове страхування	0,1	0,00%	0	0,00%	-0,1	-100,00%
Усього	2 481,70	100%	2 599,60	100%	117,90	4,8%

Скорочення загального розміру страхових виплат зазнали такі види страхування як: добровільне майнове страхування на 52,0 млн. грн. (3,47%) в тому числі страхування фінансових ризиків на 194,0 млн. грн. (31,43%).

Обсяг чистих страхових виплат становив 2 497,0 млн. грн. та збільшився порівняно з аналогічним періодом 2011 року на 2,7%. Локомотивом збільшення здійснених страхових виплат було добровільне страхування (+22,31%), добровільне страхування відповідальності (+29,05%). В цілому динаміка чистих страхових виплат повторює зміни валових страхових виплат.

Таблиця 1.4. Динаміка чистих страхових виплат в розрізі видів страхування

Види страхування	I пів. 2011		I пів. 2012		Відхилення	
	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%
Страхування "Life"	32,3	1,33%	38	1,52%	5,7	17,65%
Страхування "Non-life" разом	2 399,50	98,67%	2 459,00	98,48%	59,50	2,48%
Добровільне особисте страхування	445,9	18,34%	545,4	21,84%	99,5	22,31%
Добровільне майнове страхування	1 455,60	59,86%	1 345,90	53,90%	-109,70	-7,54%
- в тому числі страхування фінансових ризиків	614,60	25,27%	343,50	13,76%	-271,10	-44,11%
Добровільне страхування відповідальності	19,6	0,81%	25,3	1,01%	5,70	29,08%
Недержавне обов'язкове страхування	478,4	19,67%	542,4	21,72%	64,00	13,38%
- в тому числі страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів	469,6	19,31%	537,4	21,52%	67,80	14,44%
Державне обов'язкове страхування	0,1	0,00%	0	0,00%	-0,10	-100,00%
Усього	2 431,80	100,0%	2 497,00	100,0%	65,20	2,7%

На рис. 1.6 показано структуру чистих страхових виплат за видами страхування у розрізі ризиків, які страхуються.

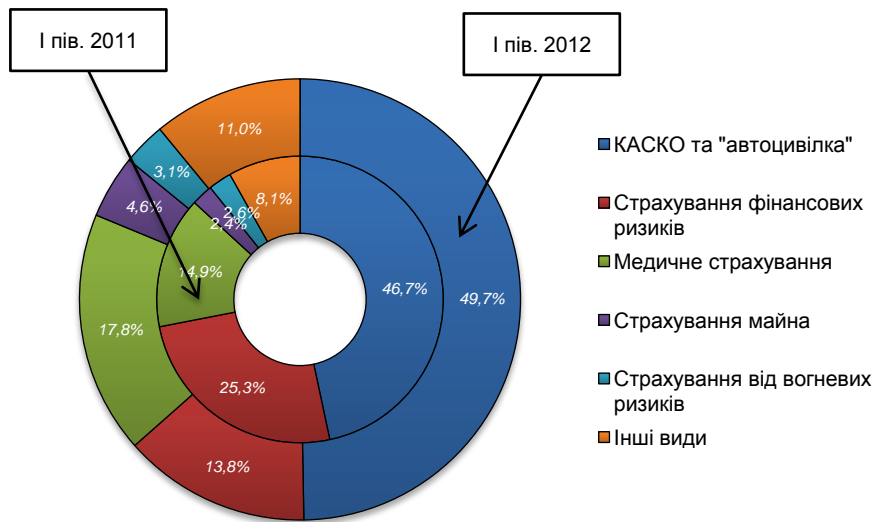

Рис. 1.6. Структура чистих страхових виплат за видами страхування

У структурі чистих страхових виплат за результатами I півріччя 2012 року найбільша частка страхових виплат припадає на такі види страхування, як: автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, «Зелена картка») – 1 241,6 млн. грн. (або 49,7%) (за результатами I півріччя 2011 року даний показник становив 1 134,8 млн. грн. (або 46,7%)); медичне страхування – 443,6 млн. грн. (або 17,8%) (за результатами I півріччя 2011 року – 361,8 млн. грн. (або 14,9%)); страхування фінансових ризиків – 343,5 млн. грн. (або 13,8%) (за результатами I півріччя 2011 року – 614,6 млн. грн. (або 25,3%)). НРА «Рюрік» відзначає суттєве скорочення здійснених страхових виплат за страхуванням фінансових ризиків. На противагу, за рештою основних видів страхування обсяг здійснених страхових виплат збільшився.

Рівень страхових виплат. Рівень валових страхових виплат (відношення валових страхових виплат до валових страхових премій) за результатами I півріччя 2012 року становив 27,1%. Порівняно з підсумками I півріччя 2011 року рівень валових страхових виплат збільшився на 4,6 п.п. В цілому, після тенденції до загального зниження рівня страхових відшкодувань як по видах «Non-life», так і по страхуванню типу «Life» протягом 2011 року, за результатами I півріччя 2012 року можна констатувати про зміну тренду.

Високий рівень валових страхових виплат спостерігався за такими видами страхування: добровільне особисте страхування – 42,8% (за I півріччя 2011 року – 44,6%), страхування цивільної відповідальності власників ТЗ – 37,6% (за I півріччя 2011 року – 31,2%) (див. рис. 1.7).

Рівень чистих страхових виплат (відношення чистих страхових виплат до чистих страхових премій) за результатами I півріччя 2012 року становив 27,8% (за I півріччя 2011 року – 31,9%). Високий рівень чистих страхових виплат спостерігався за добровільним страхуванням фінансових ризиків – 47,3%, за добровільним особистим страхуванням – 44,4%, за недержавним обов'язковим страхуванням цивільної відповідальності власників

транспортних засобів – 39,5%, а також за добровільним майновим страхуванням – 28,2%.

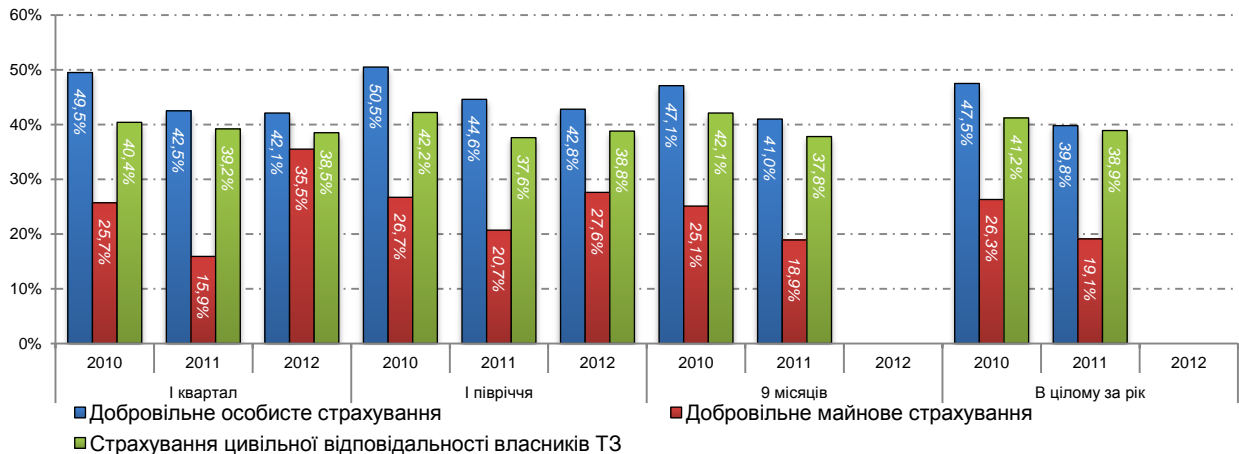

Рис. 1.7. Динаміка рівнів валових страхових виплат за видами страхування

Рівень чистих страхових виплат перевищує рівень валових, оскільки при розрахунку не враховуються частки страхових виплат, що сплачуються за договорами внутрішнього перестраховання ризиків, та частки страхових премій, що сплачуються за операціями внутрішнього перестраховання.

Таблиця 1.5. Рівень чистих страхових виплат та чисті страхові виплати за видами страхування за I пів. 2011–I пів. 2012 рр.

Види страхування	Чисті страхові виплати		Рівень чистих страхових виплат	
	I пів. 2011 (млн. грн.)	I пів. 2012 (млн. грн.)	I пів. 2011 (%)	I пів. 2012 (%)
Страхування наземного транспорту ("КАСКО")	665,2	696,7	48,0%	45,8%
Обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів (ОСЦПВ)	430,4	491,1	40,4%	41,0%
Страхування фінансових ризиків	614,6	343,5	82,9%	43,7%
Медичне страхування (безперервне страхування здоров'я)	361,8	443,6	71,0%	71,2%
Страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ	63,8	78,6	8,1%	9,9%
Страхування медичних витрат	47,0	60,3	37,0%	37,3%
Зелена картка	39,2	46,4	28,4%	28,7%
Обов'язкове авіаційне страхування цивільної авіації	6,0	0,0	7,0%	0,0%
Страхування кредитів (у тому числі відповідальності позичальника за непогашення кредиту)	10,3	94,9	7,7%	38,1%
Страхування здоров'я на випадок хвороби	17,3	16,7	22,3%	11,8%
Добровільне страхування цивільно-правової відповідальності власників наземного транспорту (включаючи відповідальність перевізника)	9,3	7,5	30,8%	18,0%
Інші види страхування	166,0	215,9	6,6%	6,6%

Рівень чистих страхових виплат та чисті страхові виплати за видами страхування за I півріччя 2012 року в порівнянні з I півріччям 2011 року наведено вище, у табл. 1.5.

Рівень страхових виплат із страхування наземного транспорту (КАСКО) за результатами I півріччя 2012 року зменшився на 2,2 п.п. до 45,8%; рівень страхових виплат зі страхування фінансових ризиків зменшився на 39,2 п.п.; рівень страхових виплат з обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів

(ОСЦПВ) збільшився на 0,6 п.п., у порівнянні з його значенням за результатами I півріччя 2011 року; суттєво збільшився рівень чистих страхових виплат за страхуванням кредитів – до 38,1% з 7,7% за результатами I півріччя 2011 року.

Перестраховання. За договорами перестраховання ризиків за I півріччя 2012 року українські страховики сплатили страхових премій у перестраховання на суму 1 336,1 млн. грн. (за I півріччя 2011 року – 4 014,1 млн. грн.). Таким чином, можна стверджувати про те, що страховики поступово починають відмовлятися від операцій з перестраховання наражаючись на більші ризики. Невикористання у достатній мірі перестраховання може призвести до негативних наслідків у майбутньому (див. табл. 1.6).

Співвідношення вихідного перестраховання до валових страхових премій за результатами I півріччя 2012 року становило 13,9% (за I півріччя 2011 року – 36,4%).

Таблиця 1.6. Динаміка премій, переданих у перестраховання

Показники	Од. виміру	I квартал		I півріччя		9 місяців		В цілому за рік	
		2011	2012	2011	2012	2011	2012	2011	2012
Валові премії	млн. грн.	6 092,90	4 517,20	11 042,00	9 581,90	16 430,30		22 693,50	
Сплачено на перестраховання	млн. грн.	3 381,00	576,40	4 014,10	1 336,10	4 699,60		5 906,20	
	%	55,49%	12,76%	36,35%	13,94%	28,60%		26,03%	
- перестраховикам – резидентам	млн. грн.	3 028,00	233,40	3 429,60	604,20	3 788,90		4 723,50	
	%	49,70%	5,17%	31,06%	6,31%	23,06%		0,00%	
- перестраховикам – нерезидентам	млн. грн.	353,0	343,0	584,5	731,9	910,7		1182,7	
	%	5,79%	7,59%	5,29%	7,64%	5,54%		26,03%	

У структурі вихідного перестраховання за результатами I півріччя 2012 року найбільше сплачено страхових премій за такими видами страхування, як: страхування майна – 278,8 млн. грн. (або 23%); страхування наземного транспорту – 222,3 млн. грн. (або 18%); страхування від вогневих ризиків – 171,2 млн. грн. (або 14%); страхування фінансових ризиків – 146,2 млн. грн. (або 12%).

На рис. 1.8 показано структуру вихідного перестраховання за країнами походження, яким вітчизняні страхові компанії передавали страхові премії.

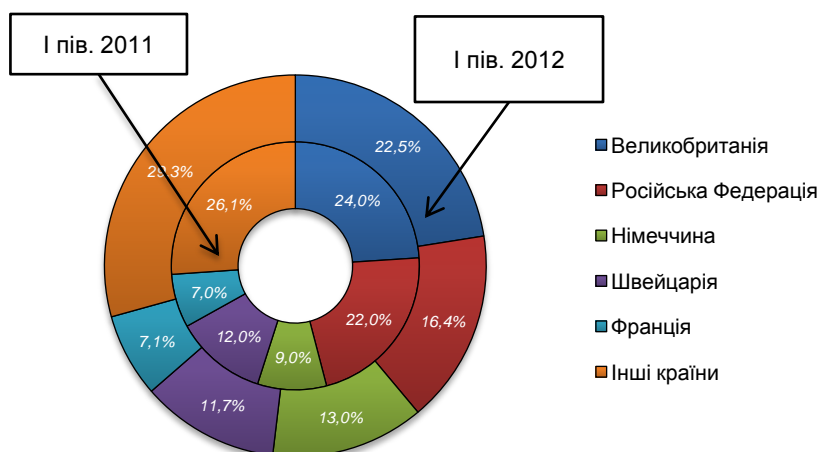

Рис. 1.8. Частка премій, переданих на перестраховання, у розрізі країн походження перестраховиків

Як бачимо, лідируючу позицію, як і за підсумками I півріччя 2011 року, займає Великобританія (22,5% переданих премій), на другому та третьому місцях відповідно Російська Федерація (16,4%) та Німеччина (13,0%).

Загальна сума страхових виплат, компенсованих перестраховиками, становила 303,1 млн. грн. (за I півріччя 2011 року – 212,0 млн. грн.) (див. табл. 1.7).

Динаміка страхових виплат, здійснених перестраховиками наведена у табл. 1.7.

Таблиця 1.7. Динаміка страхових виплат, здійснених перестраховиками

Показники	Од. виміру	I квартал		I півріччя		9 місяців		В цілому за рік	
		2011	2012	2011	2012	2011	2012	2011	2012
Валові виплати	млн. грн.	2 481,7	1 458,6	2 481,7	2 599,6	3 482,2		2 599,6	
Виплати, компенсовані перестраховиками	млн. грн.	88,9	154,0	212,0	303,1	326,7		731,6	
	%	3,58%	10,56%	8,54%	11,66%	9,38%		28,14%	
- перестраховиками – резидентам	млн. грн.	21,0	54,3	49,8	102,6	85,9		566,8	
	%	0,85%	3,72%	2,01%	3,95%	2,47%		21,80%	
- перестраховиками – нерезидентам	млн. грн.	61,7	99,7	162,2	200,5	240,8		164,8	
	%	2,49%	6,84%	6,54%	7,71%	6,92%		6,34%	

За підсумками I півріччя 2012 року було компенсовано 11,66% сукупних виплат, з них: 3,95% – вітчизняними перестраховиками, 7,71% – перестраховиками-нерезидентами. Від загальної суми отриманих часток страхових премій найбільше отримано від Казахстану – 71,7%, Російської Федерації – 16,3%, Латвії – 2,7%.

Активи страховиків та сформовані резерви. В табл. 1.8 показано динаміку активів, визначених ст.31 Закону України «Про страхування». Станом на 01.07.2012 р. такі активи виросли на 9,00% (2,35 млрд. грн.) порівняно з їх розміром станом на 01.07.2011 р. Найбільші темпи приросту у відносному виразі спостерігались за статтею «Цінні папери, що емітуються державою» (+697,5 млн. грн., або +66,89%). Найбільше зменшення відбулось за статтею «Права вимоги до перестраховиків» (-1 748,9 млн. грн., або -55,61%).

Таблиця 1.8. Динаміка активів, визначених ст.31 Закону України «Про страхування»

Активи, визначені ст.31 Закону України «Про страхування»	Станом на 01.07.2011		Станом на 01.07.2012		Відхилення		
	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	п.п.
Всього	26 142,6	100,00%	28 495,8	100,00%	2 353,2	9,00%	-
Грошові кошти на поточних рахунках	1 788,3	6,84%	1 757,3	6,17%	-31,0	-1,73%	-0,67
Банківські вклади (депозити)	6 572,3	25,14%	8 044,2	28,23%	1 471,9	22,40%	3,09
Нерухоме майно	1 966,4	7,52%	2 060,7	7,23%	94,3	4,80%	-0,29
Акції	10 633,3	40,67%	12 265,0	43,04%	1 631,7	15,35%	2,37
Облігації	726,2	2,78%	1 015,0	3,56%	288,8	39,77%	0,78
Цінні папери, що емітуються державою	1 042,8	3,99%	1 740,3	6,11%	697,5	66,89%	2,12
Права вимоги до перестраховиків	3 144,8	12,03%	1 395,9	4,90%	-1 748,9	-55,61%	-7,13
у тому числі до перестраховиків - нерезидентів	1 024,4	3,92%	858,6	3,01%	-165,8	-16,19%	-0,91
Інші	268,5	1,03%	217,4	0,76%	-51,1	-19,04%	-0,26

Сформовані страхові резерви станом на 01.07.2012 р. склали 10,91 млрд. грн., що на 0,23 млрд. грн. (або на 2,1%) менше, ніж станом на 01.07.2011 р. (табл. 1.9). Розподіл

резервів на категорії «технічні резерви» та «резерви зі страхування життя» станом на 01.07.2012 р. залишився приблизно таким самим, як і станом на 01.07.2011 р.: на технічні резерви припадало близько 74%, а на резерви зі страхування життя – 26%.

Таблиця 1.9. Сформовані страхові резерви

Сформовані страхові резерви	Станом на 01.07.2011		Станом на 01.07.2012		Відхилення	
	млн. грн.	% до суми	млн. грн.	% до суми	млн. грн.	%
Всього	11 136,1	100,00%	10 907,40	100,00%	-228,70	-2,05%
Технічні резерви	8 719,3	78,3%	8 028,1	73,60%	-691,2	-7,93%
Резерви зі страхування життя	2 416,8	21,7%	2 869,4	26,31%	452,6	18,73%

На рис. 1.9 показано структуру сформованих резервів за активами, визначеними статтею 31 Закону України «Про страхування».

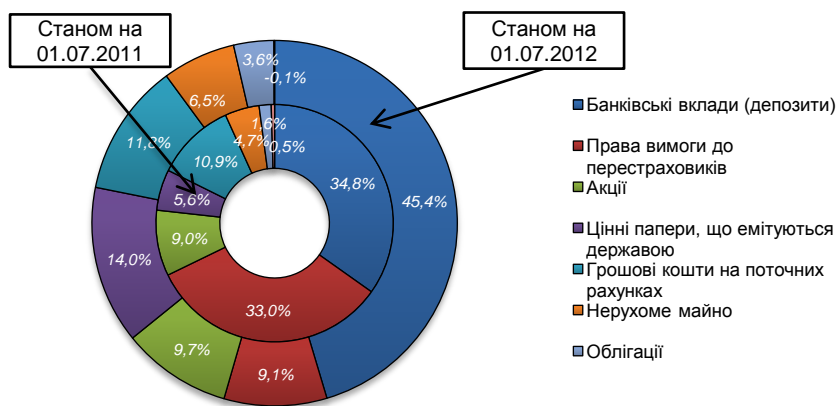

Рис. 1.9. Структура сформованих резервів за активами, визначеними статтею 31 ЗУ «Про страхування»

Як бачимо, в структурі активів, визначених ст. 31 ЗУ «Про страхування», відбулось зменшення частки вкладень у права вимоги до перестраховиків (із 33,0% до 9,1% від загальної вартості). Натомість зросли частки, які займають банківські вклади (із 34,8% до 45,4%) та цінні папери, що емітуються державою (із 5,6% до 14,0%). Структурні зрушення по решті статей є незначними.

На думку аналітиків НРА «Рюрік», серед 443 СК, які мають ліцензію Нацфінпослуг, активну діяльність на ринку класичного страхування здійснюють близько 50 компаній, а решта або займаються специфічним схемним страхуванням, спрямованим на оптимізацію оподаткування пов'язаних компаній, або взагалі майже призупинили діяльність на ринку страхування України. НРА «Рюрік» зазначає про високу кредитоспроможність та надійність таких страхових компаній України як: ПАТ СК «ЛЕММА» (станом на 22.11.2012 р. НРА «Рюрік» підтримує довгостроковий кредитний рейтинг на рівні uaA інвестиційної категорії), СТЗДВ «ГАРАНТІЯ» (станом на 22.11.2012 р. НРА «Рюрік» підтримує довгостроковий кредитний рейтинг на рівні uaA- інвестиційної категорії), ТДВ «СК «ІНДІГО» (станом на 22.11.2012 р. НРА «Рюрік» підтримує довгостроковий кредитний рейтинг і на рівні uaBBB+ нвестиційної категорії), ТДВ «СТ «МЕГАПОЛІС» (станом на 22.11.2012 р. НРА «Рюрік» підтримує довгостроковий кредитний рейтинг на рівні uaBBB інвестиційної категорії).

РОЗДІЛ 2. РИНОК ПОСЛУГ НЕБАНКІВСЬКИХ КРЕДИТНИХ УСТАНОВ

Кількість кредитних організацій протягом періоду I півріччя 2011 року – I півріччя 2012 року зменшилась на 15 одиниць, і станом на 01.07.2012 р. до Державного реєстру фінансових установ внесено 698 кредитних установ, у тому числі: 614 кредитних спілок; 55 інших кредитних компаній та 29 юридичних осіб публічного права. Серед кредитних установ відбулось скорочення кількості кредитних спілок за цей період на 24 одиниці, а також зростання кількості інших кредитних компаній на 9 одиниць. Кількість юридичних осіб публічного права не зазнавала змін протягом останніх трьох років, оскільки створення регіональних відділень Державного фонду сприяння молодіжному будівництву завершилося в кінці 2008 року.

Насамперед, скорочення кількості кредитних спілок можна пояснити істотним погіршенням їх фінансового становища у 2009-2010 роках, суттєвим зниженням показників платоспроможності та ліквідності. Невиконання заходів впливу, що раніше застосовувалися до кредитних спілок, призвело до посилення контролю з боку Нацфінпослуг та, як наслідок, виключення інформації з Державного реєстру фінансових установ та анулювання свідоцтва про реєстрацію фінансової установи кредитним спілкам у зв'язку із систематичним невиконанням заходів впливу та відсутністю за заявленим місцезнаходженням.

За результатами I півріччя 2012 року, як і раніше, більшість кредитних спілок (296) об'єднували відносно невелику кількість членів – до 1 000 осіб (58,9% від загальної кількості кредитних спілок) (див. рис. 2.1).

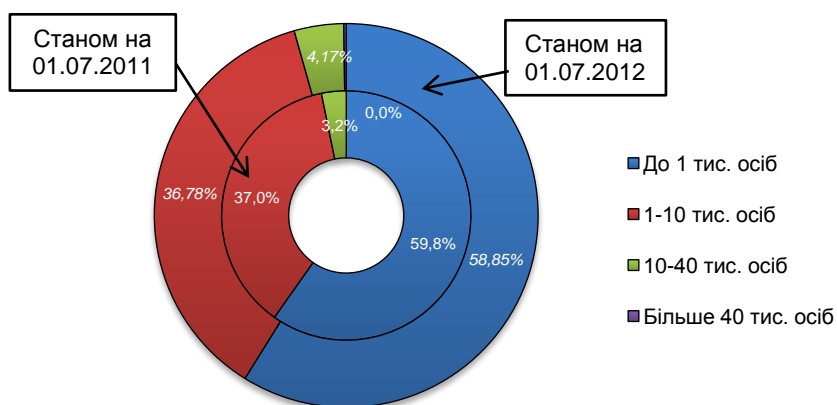

Рис. 2.1. Групування кредитних спілок за кількістю членів

При цьому достатньо велика кількість кредитних спілок (207) об'єднує понад 1 000 членів, що ускладнює проведення загальних зборів, які є вищим органом управління кредитних спілок, та прийняття своєчасних управлінських рішень.

Станом на 01.07.2012 р. кількість членів кредитних спілок становила 1 128,2 тис. осіб, з яких 263,0 тис. осіб, або 23,3% – члени КС, які мають діючі кредитні договори, та 44,3 тис. осіб (3,9%) – члени спілок, які мають внески (вклади) на депозитних рахунках.

В цілому, за підсумками I півріччя 2012 року відбулось збільшення кількості членів кредитних спілок на 65,8 тис. осіб (або на 6,2%). При цьому кількість членів, які мають внески на депозитних рахунках, зменшилась на 7,7% (або на 3,7 тис. осіб), а кількість членів, які мають діючі кредитні договори, збільшилась на 5,5% (або 13,7 тис. грн.) (див. рис. 2.2).

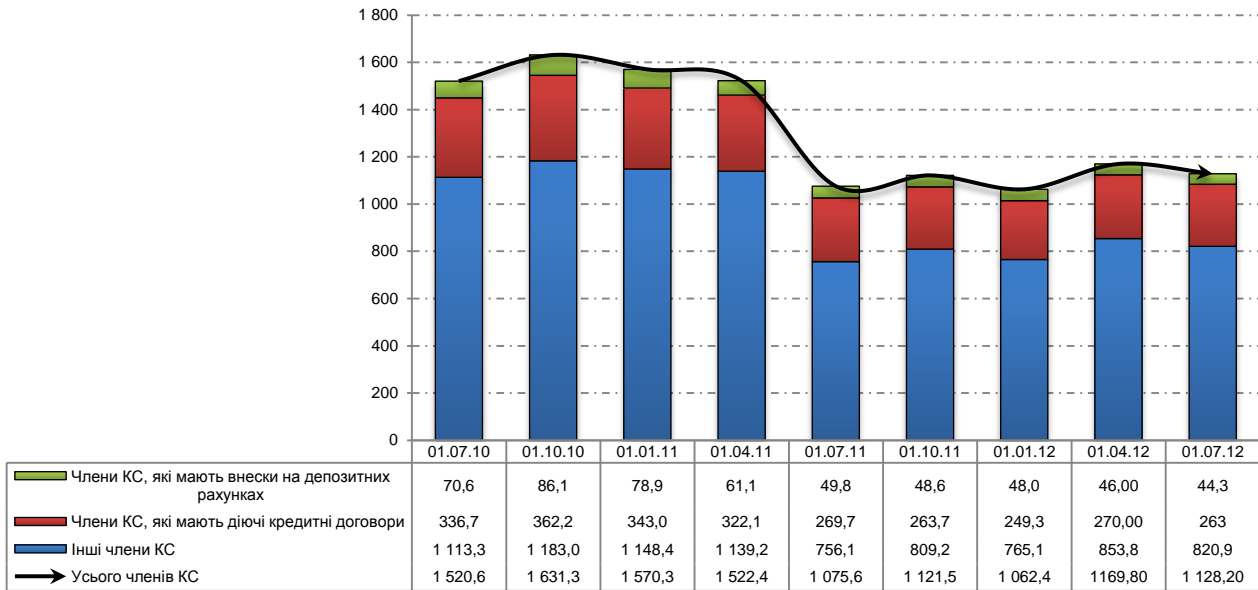

Рис. 2.2. Динаміка кількості членів кредитних спілок, тис. осіб

Загальний обсяг активів кредитних спілок станом на 01.07.2012 р. становив 2 549,0 млн. грн. і порівняно з початком 2012 року збільшився на 6,8% (станом на 01.01.2012 р. обсяг активів становив 2 386,5 млн. грн.) (див. рис. 2.3).

Загальний обсяг капіталу кредитних спілок станом на 01.07.2012 р. становив 1 043,2 млн. грн. і порівняно з початком 2012 року збільшився на 10,65% (станом на 01.01.2012 р. становив 942,9 млн. грн.). Найбільшу питому вагу в його структурі (61,5%) становив пайовий капітал у розмірі 641,9 млн. грн.

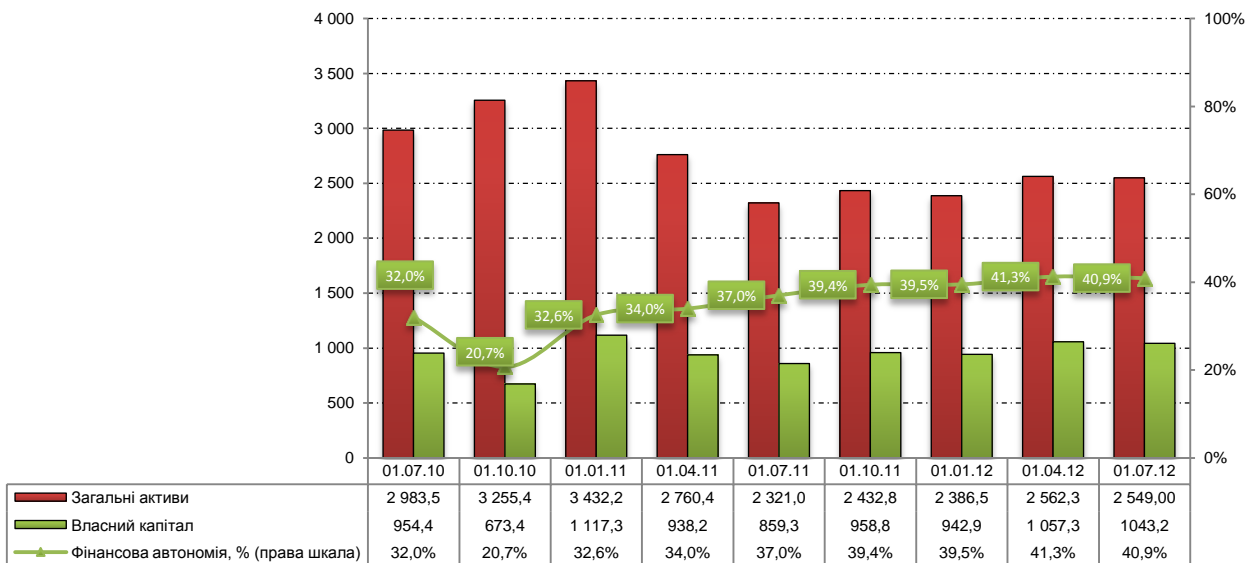

Рис. 2.3. Динаміка активів кредитних спілок, млн. грн.

Незважаючи на скорочення розмірів власного капіталу порівняно з початком 2011 року, його частка в пасивах кредитних спілок станом на 01.07.2012 р. перебуває на вищому рівні за рахунок скорочення обсягу активів та дорівнює 40,9%, при рекомендованому мінімальному значенні, за оцінками НРА «Рюрік», у 20%.

З огляду на вищезазначене, можна зробити висновок про скорочення масштабів діяльності кредитних спілок. На думку аналітиків НРА «Рюрік», даний факт пов'язаний з найбільшою вразливістю останніх, порівняно з іншими небанківськими фінансовими установами, до проявів фінансової кризи та їх неспроможністю до якнайшвидшого подолання її наслідків.

НРА «Рюрік» зазначає, що серед фінансових компаній окремо можна виділити компанії з високим рівнем фінансової стійкості, довгострокові кредитні рейтинги яких підтримуються на рівні інвестиційної категорії. Так, довгострокові кредитні рейтинги ТОВ «ФК «НАРОДНА ПОЗИКА» та ТОВ «ІНВЕСТКРЕДИТ» станом на 22.11.2012 р. підтримуються на рівні uaBBB.

Співвідношення виданих кредитів та залучених депозитних вкладень (рис. 2.4) за результатами I півріччя 2012 року, як і за результатами 2011 року в цілому, продовжило тенденцію до зростання, що пов'язано з випереджаючими темпами зростання обсягів кредитного портфелю порівняно зі зростанням обсягів залучених депозитних вкладень.

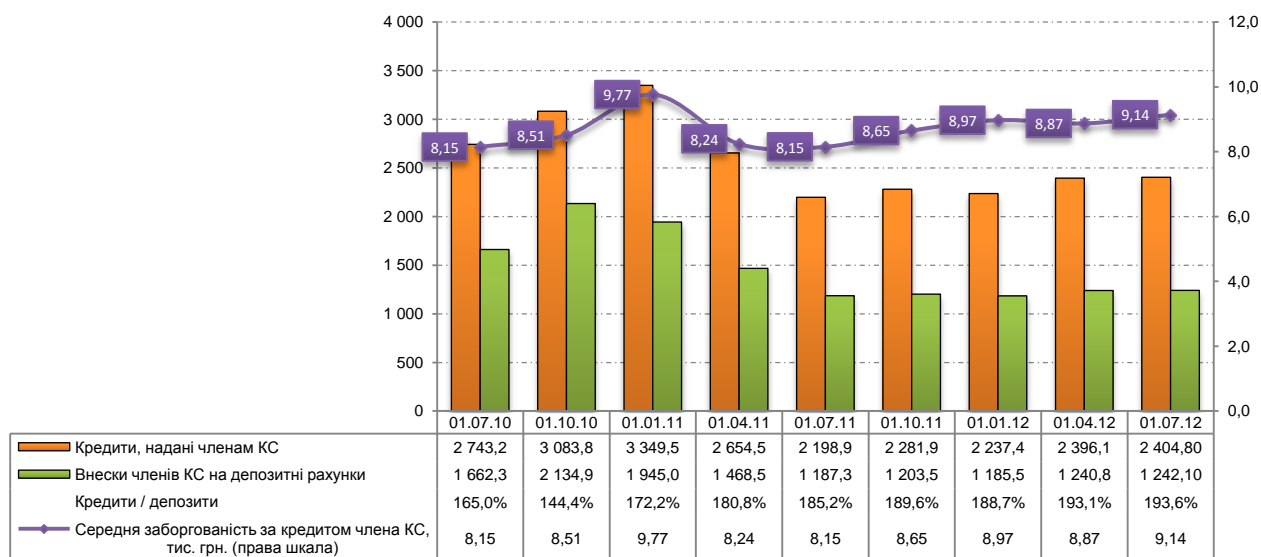

Рис. 2.4. Динаміка кредитування та залучення внесків кредитних спілок, млн. грн.

За підсумками I півріччя 2012 року обсяг заборгованості за кредитами членів спілок складає 2,4 млрд. грн., або 193,6% від суми депозитів (1,24 млрд. грн.).

Протягом I півріччя 2012 року внески (вклади) членів кредитних спілок на депозитні рахунки збільшились на 4,8%; кредити, надані членам кредитних спілок, збільшились на 7,5%.

У цілому, загальна сума заборгованості 263,0 тис. членів кредитних спілок, які мали діючі станом на 01.07.2012 р. кредитні договори, становила 2 404,8 млн. грн., тобто в середньому кожен член-позичальник кредитної спілки на кінець періоду мав 9,14 тис. грн. боргу за кредитом.

Разом з тим, поступове зменшення обсягів наданих кредитів членам кредитних спілок супроводжувалось покращенням їх якості, яка була дуже низькою протягом 2010 року (див. рис. 2.5).

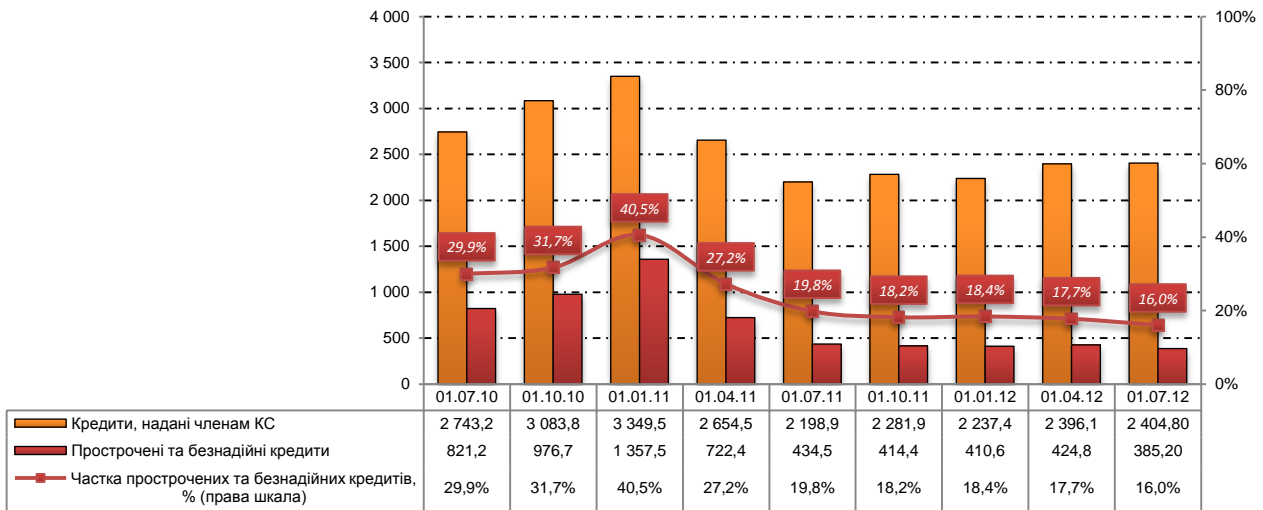

Рис. 2.5. Динаміка якості кредитного портфелю кредитних спілок, млн. грн.

Частка проблемної заборгованості за результатами I півріччя 2012 року зменшилась на 2,4 п.п. і станом на 01.07.2012 р. дорівнювала 16,0%. Незважаючи на позитивну тенденцію, розмір простроченої та безнадійної заборгованості аналітики НРА «Рюрік» оцінюють як досить значний та такий, що негативно позначається на фінансовій стійкості та прибутковості діяльності кредитних спілок та стримує можливості їх розвитку.

Незважаючи на значне скорочення обсягів кредитування кредитними спілками порівняно з минулими роками, як і в попередні роки, найбільший попит мають споживчі кредити, частка яких суттєво зросла протягом I півріччя 2012 року та становила 61,3% (37,8% станом на 01.01.2012 р.) (рис. 2.6). Друге місце посідають кредити на придбання, будівництво, ремонт та реконструкцію нерухомого майна (їх частка зросла з 18,6% до 23,3%). Частка комерційних кредитів скоротилась з 9,0% до 8,8%. Кредитування ведення селянських та фермерських господарств, як і на початок 2012 року, займає незначну частку в загальному обсязі виданих кредитів.

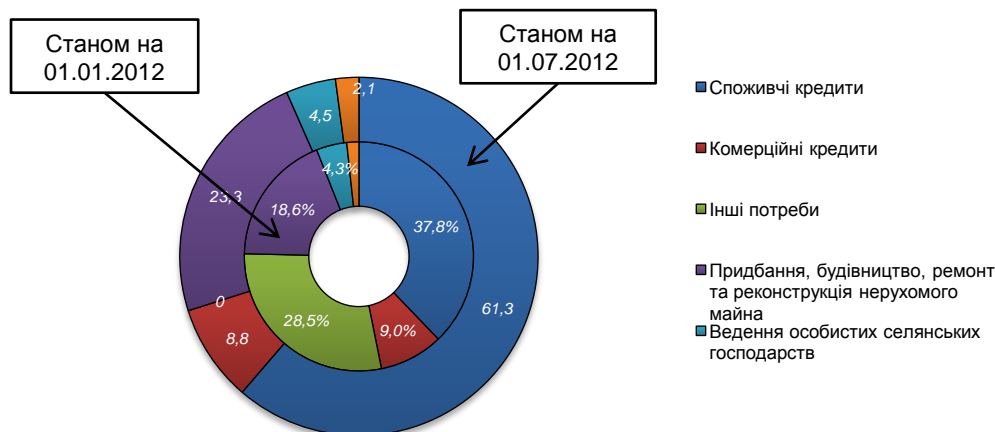

Рис. 2.6. Структура кредитів, виданих кредитними спілками, за видами

Станом на 01.07.2012 р. сума внесків (вкладів) членів кредитних спілок на депозитні рахунки становила 1 242,1 млн. грн. (рис. 2.7).

Середня сума внеску (вкладу) члена кредитної спілки на депозитний рахунок за результатами I півріччя 2012 року склала 28,0 тис. грн.

Рис. 2.7. Динаміка залучення внесків членів кредитних спілок на депозитні рахунки за I пів. 2010-2012 рр.

Обсяги залучень внесків (вкладів) членів кредитних спілок на депозитні рахунки за результатами I півріччя 2012 року становлять 1 242,1 млн. грн., що дорівнює 74,7% рівня 2010 року.

Підводячи підсумки діяльності кредитних спілок, можна констатувати, що вони ще не остаточно подолали наслідки світової фінансової кризи, проте у 2012 році намітились певні позитивні тенденції до відновлення діяльності кредитних спілок до рівня докризових років.

Нижче, в табл. 2.1, представлено дані стосовно інших кредитних установ⁸ та юридичних осіб публічного права⁹, які згідно українського законодавства мають право надавати кредити.

Таблиця 2.1. Динаміка показників інших кредитних установ та юридичних осіб публічного права

Показник	2-й кв. 2010	3-й кв. 2010	4-й кв. 2010	1-й кв. 2011	2-й кв. 2011	3-й кв. 2011	4-й кв. 2011	1-й кв. 2012	2-й кв. 2012
Інші кредитні установи									
Кількість зареєстрованих кредитних установ (на кінець періоду) шт.	37	38	42	44	46	48	49	51	55
Загальні активи, млн. грн.	3 132,0	2 036,7	2 498,9	2 474,2	2 492,8	3 051,2	3 903,6	4 137,4	4 231,2
Власний капітал, млн. грн.	800,2	439,3	834,5	971,1	996,6	1 023,0	1 441,7	1 461,0	1 403,0
Обсяг виданих кредитів на звітну дату, млн. грн.	1 632,6	1 344,3	1 408,4	1 338,9	1 179,9	1 487,5	2 064,9	2 238,9	2 294,0
Юридичні особи публічного права									
Кількість зареєстрованих юридичних осіб публічного права (на кінець періоду), шт.	29	29	29	29	29	29	29	29	29
Загальні активи, млн. грн.	4 324,1	4 428,3	6 430,4	6 381,6	6 273,1	6 288,7	5 509,1	5 489,9	4 227,9
Обсяг виданих кредитів на звітну дату, млн. грн.	2 374,6	2 434,8	2 421,4	2 542,7	2 665,7	2 730,2	3 116,3	3 135,6	2 916,1

⁸ Кредитна установа - фінансова установа, яка відповідно до Закону України «Про державне регулювання ринків фінансових послуг» має право за рахунок залучених коштів надавати фінансові кредити на власний ризик.

⁹ Фінансова установа - юридична особа публічного права - фінансова установа, яка створюється розпорядчим актом Президента України, органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування й уповноважена надавати фінансові послуги.

Розмір активів інших кредитних установ станом на 01.07.2012 р. становив 4 231,20 млн. грн., за I півріччя 2012 року він зріс на 8,4%. Власний капітал інших кредитних установ протягом I півріччя 2012 року дещо зменшився (на 2,7%) і станом на 01.07.2012 р. дорівнював 1 403,0 млн. грн. Залишок виданих кредитів іншими кредитними установами станом на 01.07.2012 р. становив 2 294,0 млн. грн. і зріс протягом I півріччя 2012 року на 11,1%.

За підсумками I півріччя 2012 року активи юридичних осіб публічного права зменшились на 23,3% і становили 4 227,9 млн. грн. станом на 01.07.2012 р. Залишок виданих юридичними особами публічного права кредитів станом на 01.07.2012 р. становив 2 916,1 млн. грн., протягом звітного півріччя зниження склало 6,4%. Зниження активів юридичних осіб публічного права відбулося за рахунок зменшення активів Державної іпотечної установи.

У цілому, інші кредитні установи та фінансові установи – юридичні особи публічного права поступово і впевнено займають своє місце на ринку фінансових послуг. Динаміка основних показників діяльності свідчить про їх розвиток та попит на фінансові послуги, які надають зазначені установи.

РОЗДІЛ 3. РИНОК ПОСЛУГ ФАКТОРИНГУ

Станом на 01.07.2012 р. 116 компаній України мали право на надання факторингових послуг, що на 6 установ більше, ніж станом на 01.01.2012 р.

Протягом останнього року спостерігається тенденція до збільшення обсягів надання факторингових операцій саме фінансовими компаніями. На думку НРА «Рюрік», це зумовлено тим, що на відміну від фінансових компаній, банки мають формувати під операції факторингу резерви, що знижують привабливість цього інструменту для них. Також банки втратили велику кількість коштів в період фінансової кризи через масові невиплати за факторингом, який, на відміну від кредитування, є беззаставною послугою.

Основною аудиторією користування факторинговими послугами залишається середній бізнес, який характеризується найвищою динамікою розвитку, тобто найбільше потребує постійного поповнення оборотних коштів.

Протягом I півріччя 2012 року фінансові компанії уклали 8 745 договорів факторингу загальним обсягом 5 513,2 млн. грн. (див. рис. 3.1). Діючими на кінець 2011 року залишаються 5 315 договорів факторингу.

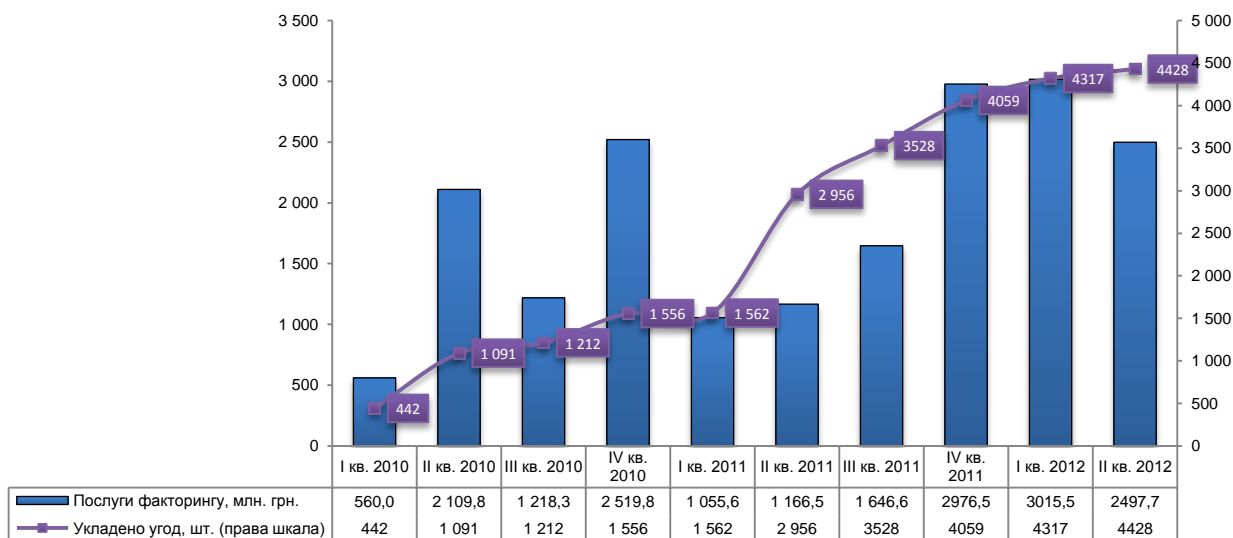

Рис. 3.1. Динаміка ринку послуг з факторингу

За результатами I півріччя 2012 року порівняно з I півріччям 2011 року відбулось зростання в 2,48 рази операцій факторингу у вартісному вираженні, в той час як кількість укладених угод зросла в 1,93 рази. Таким чином, ринок купівлі проблемних боргів юридичних осіб фінансовими компаніями, які мають право надавати послуги факторингу, характеризується переходом від обслуговування крупних компаній до середнього і малого бізнесу. Факторингові операції вигідні для юридичних осіб у зв'язку з появою можливості зменшити витрати на адміністрування власної дебіторської заборгованості та поповнити обігові кошти.

НРА «Рюрік» зазначає, що один з лідерів ринку факторингу – ТОВ «Факторинг Фінанс» станом на 22.11.2012 р. має довгостроковий кредитний рейтинг боргового інструменту (облігаційного випуску серії А) інвестиційної категорії на рівні uaBBB+. Це свідчить про його достатню кредитоспроможність порівняно з іншими українськими позичальниками.

Важливим показником, який характеризує факторингові послуги, є джерела їх фінансування. Узагальнені дані щодо джерел фінансування факторингових послуг наведені в табл. 3.1.

Таблиця 3.1. Джерела фінансування факторингових операцій, млн. грн.

Джерела фінансування	I пів. 2010	I пів. 2011	I пів. 2012	Відхилення (2011 / 2012)	
				млн. грн.	%
Банківські кредити	362,00	348,80	777,50	428,70	122,9%
Власні кошти	373,60	1 424,10	3 890,10	2 466,00	173,2%
Позичкові кошти юридичних осіб	1 922,20	425,80	603,00	177,20	41,6%
Інші джерела	12,00	23,40	242,60	219,20	936,8%
Всього	2 669,80	2 222,10	5 513,20	3 291,10	148,1%

Загальний обсяг фінансування факторингових операцій збільшився за результатами I півріччя 2012 року порівняно з аналогічним періодом 2011 року на 148,1% (або на 3 291,1 млн. грн) і склав 5 513,20 млн. грн. В той же час, стрімким у абсолютному і у відносному виразі було зростання фінансування за рахунок власних коштів – в 2,7 рази (або на 2 466,0 млн. грн.). В цілому, всі види джерел фінансування зазнали збільшення.

В структурі джерел фінансування факторингових операцій відбулись незначні структурні зміни (див. рис. 3.2). За результатами I півріччя 2012 року розміри часток власних коштів, банківських кредитів та позичкових коштів юридичних осіб збільшились на 6,5 п.п., 1,6 п.п. та 8,3 п.п. до 70,6%, 15,7% та 19,2% відповідно. Частка інших джерел фінансування зменшилась на 3,3 п.п. до 1,1%.

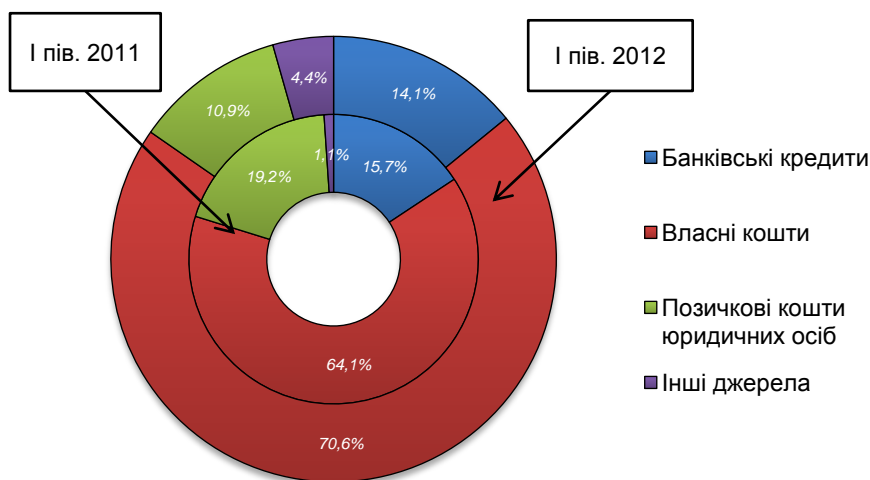

Рис. 3.2. Розподіл джерел фінансування операцій з факторингу

Розподіл за основними галузями обсягу наданих фінансових послуг за укладеними договорами факторингу за результатами I півріччя 2011 року – I півріччя 2012 року наведено на рис. 3.3.

Аналізуючи розподіл укладених фінансовими компаніями договорів факторингу за підсумками I півріччя 2012 року порівняно із аналогічним періодом 2011 року, бачимо, що відбувся деякий перерозподіл факторингових операцій за галузями.

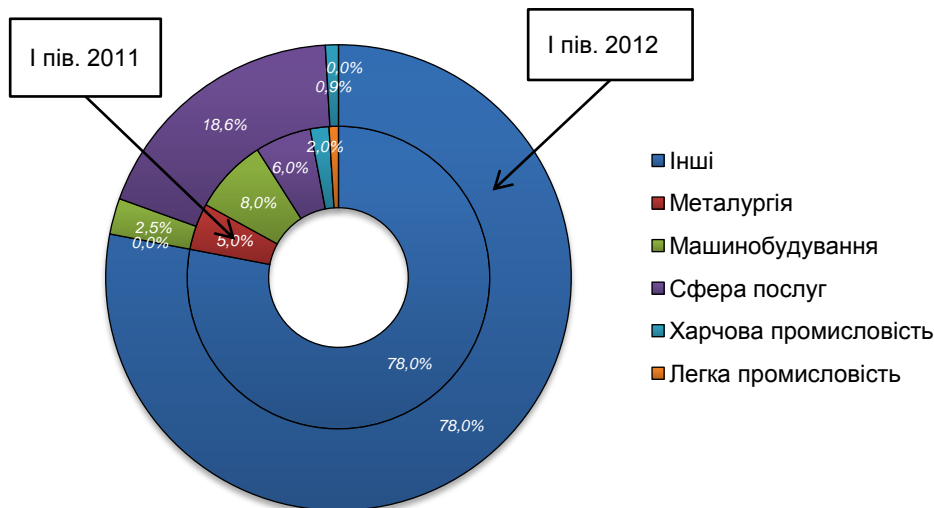

Рис. 3.3. Розподіл укладених договорів факторингу за основними галузями

Значно виріс розмір частки, яка припадає на сферу послуг (18,6% на кінець I півріччя 2012 року), а найбільшу частку (78,0%) продовжують охоплювати «інші» галузі, дану категорію Нацфінпослуг у своїх звітах подає без деталізації. На думку аналітиків НРА «Рюрік», категорія «інші» головним чином сформована підприємствами торговельної галузі (торговельне фінансування). Зауважимо, що за результатами I півріччя 2012 року договори факторингу не мали місця в таких галузях, як хімічна та легка промисловість, металургія. Дуже незначну частку складала договори із сектором «будівництво» (0,03%).

Такий перерозподіл факторингових операцій за галузями ще раз підтверджує висновок НРА «Рюрік» щодо того, що послуги факторингу характеризуються переходом від обслуговування крупних компаній до середнього і малого бізнесу.

РОЗДІЛ 4. РИНОК ПОСЛУГ ЛОМБАРДІВ

Протягом I півріччя 2012 року кількість діючих ломбардів в Україні зросла на 5 одиниць з 456 до 461 установи. Тенденція зростання кількості ломбардів пов'язана, перш за все, із забезпеченням ними першочергових потреб фізичних осіб у грошових коштах та відсутністю розвиненого кредитування фізичних осіб.

Варто відзначити, що незважаючи на велику кількість учасників, ринок ломбардних послуг характеризується високою концентрацією (див. рис. 4.1 та 4.2). Так, майже половина обсягу наданих ломбардами кредитів (47,1%) припадає на 5 ломбардів, перших за обсягом наданих фінансових кредитів (ТОП 5). Подібна ситуація і з розподілом активів ломбардів – на ТОП 5 припадає 48,6% від сукупного розміру активів ломбардів України.

На 100 ломбардів, перших за обсягом наданих фінансових кредитів (ТОП 100), припадає 93,4% від загального обсягу кредитів. При цьому на частку 3 ломбардів, перших за обсягом наданих кредитів, припадає 35,2% від загального обсягу наданих кредитів і 35,9% всіх активів ломбардів, що відповідно більше, ніж на початок 2012 року, на 9,9 п.п. та менше на 0,6 п.п.

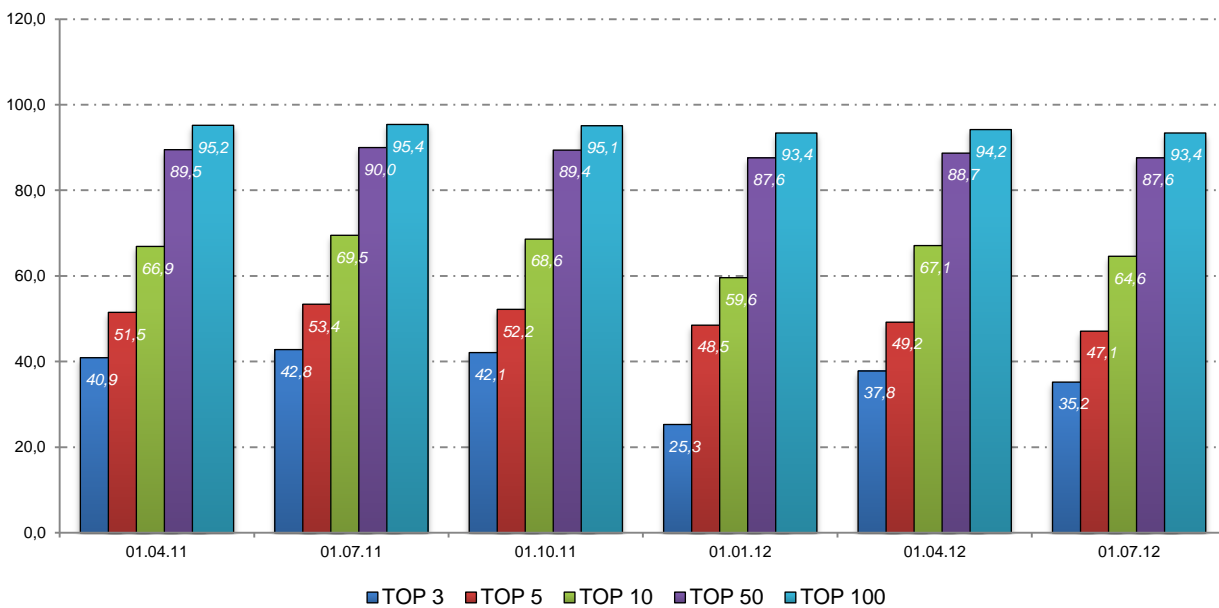

Рис. 4.1. Частки перших ломбардів за обсягами наданих кредитів, %

Окремо слід виділити невелике зменшення частки перших трьох ломбардів до 35,9% за обсягом активів, проте частка п'яти перших ломбардів не змінилась.

За показником часток перших ломбардів за розмірами балансової вартості активів також значних змін не відбувалось. На 100 ломбардів, перших за обсягом активів (ТОП 100), припадає 91,4% від сукупного розміру валюти балансу всіх ломбардів.

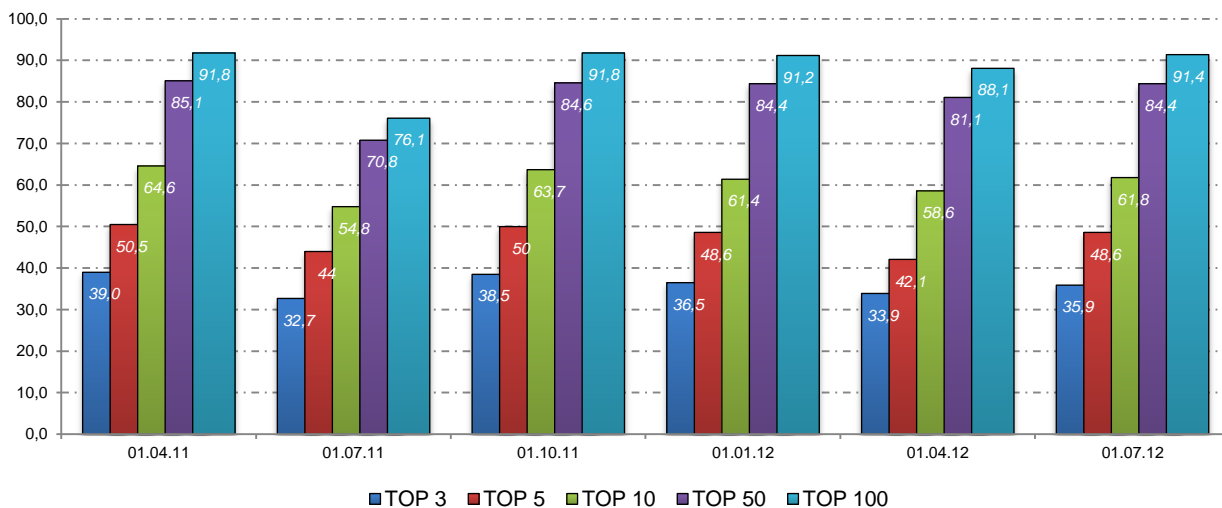

Рис. 4.2. Частки перших ломбардів за розмірами активів, %

Нижче на рис. 4.3 нами здійснено графічний аналіз динаміки сукупних активів ломбардів. Активи ломбардних установ протягом останніх двох років показують висхідну динаміку і станом на 01.07.2012 р. склали 1 435,1 млн. грн., що на 231,3 млн. грн. (або на 19,2%) більше, ніж станом на 01.01.2012 р.

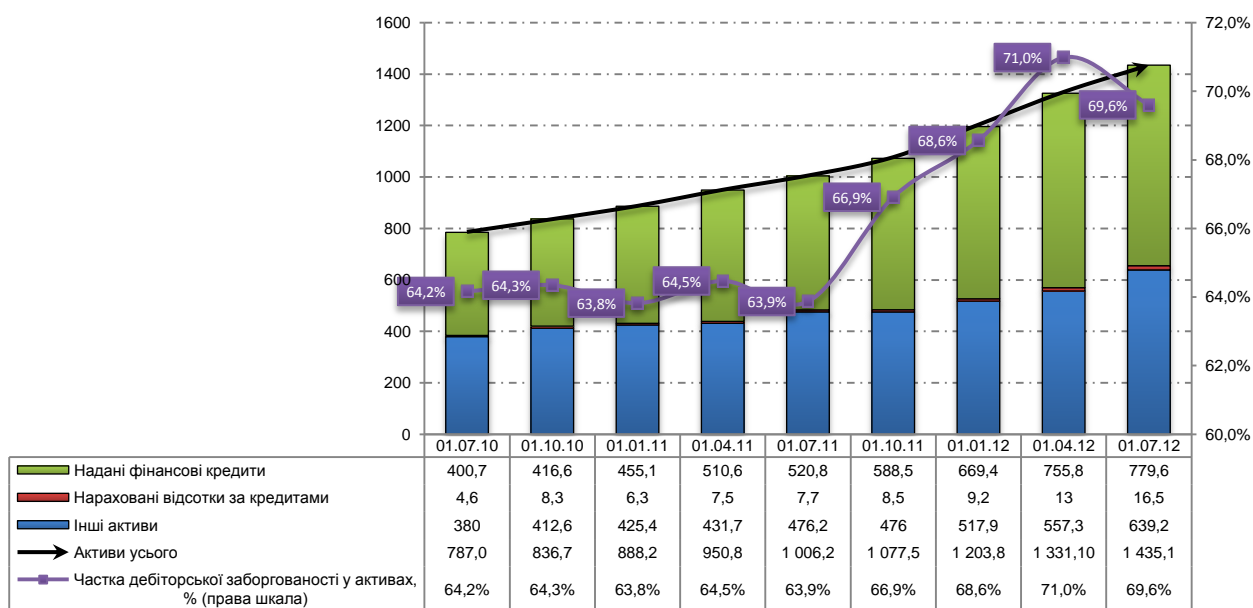

Рис. 4.3. Динаміка активів ломбардів протягом, млн. грн.

Розмір активів зріс за рахунок збільшення розміру заборгованості за наданими фінансовими кредитами на 45,0 млн. грн. (або на 5,7%) порівняно з її розміром на початок 2012 року.

Заборгованість за наданими кредитами за результатами I півріччя 2012 року складає 69,6% від сукупного розміру активів ломбардів України (станом на 01.01.2012 р. – 68,6%).

На відміну від банків та кредитних спілок, ломбарди надають невеликі за вартісними обсягами кредити. Так, за підсумками I півріччя 2010 року середній розмір кредиту, виданого вітчизняними ломбардами, склав 570,8 грн., що на 29,9% менше, ніж за результатами I півріччя 2012 року (див. рис. 4.4.).

Динаміка обсягу виданих кредитів та середнього розміру кредиту протягом періоду I півріччя 2010 року – I півріччя 2012 року має тенденцію до зростання.

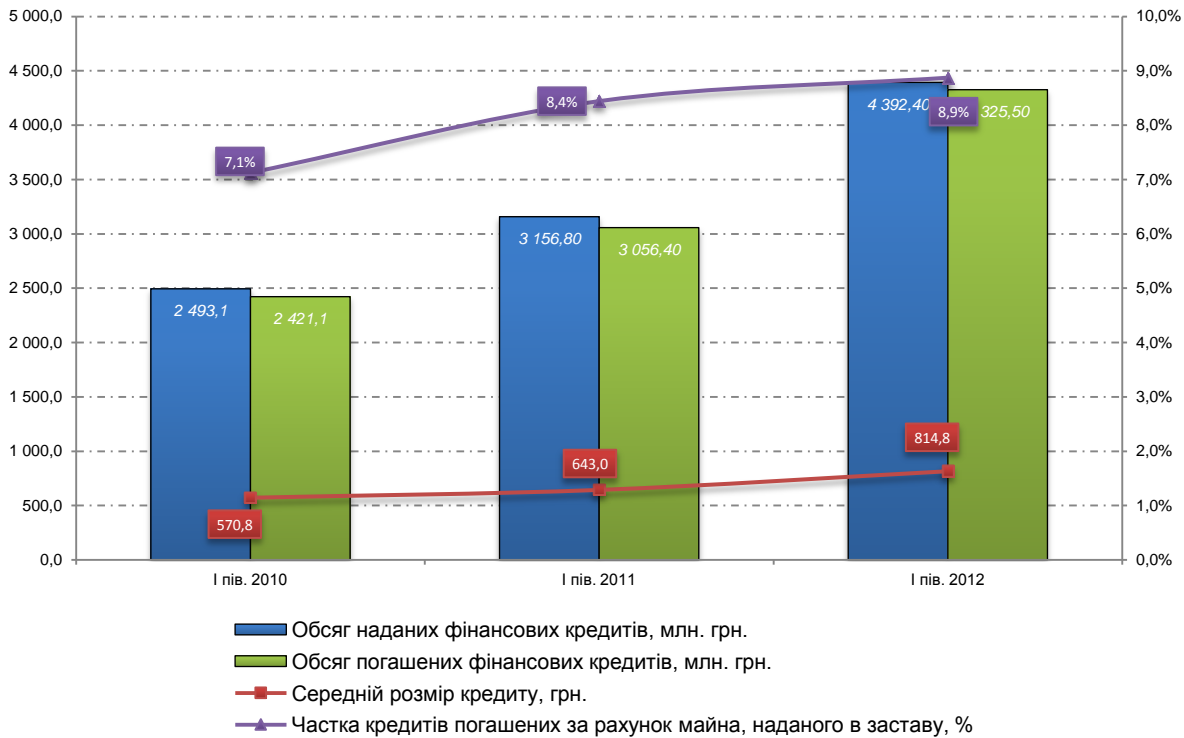

Рис. 4.4. Показники діяльності ломбардів за I півріччя 2010 року – I півріччя 2012 року

При зростанні розміру наданих фінансових кредитів під заставу за останній рік на 39,14%, у порівнянні з I півріччям 2012 року, частка кредитів, погашених за рахунок майна, наданого в заставу, зменшилась на 0,1 п.п. з 8,8% до 8,7%, що свідчить про незначне покращення платіжної дисципліни позичальників ломбардів.

В цілому, розмір кредитів, наданих ломбардами, майже відповідає обсягу погашених кредитів, що свідчить про досить високу оборотність коштів ломбардів, яка пов'язана з незначним терміном надання кредитів. Нетривалий період, на який беруть кредити в ломбардах, можна пояснити високою річною процентною ставкою за ними. Так, згідно інформації Нацфінпослуг, середньозважена річна процентна ставка за фінансовими кредитами ломбардів за I півріччя 2012 року становила 213,7% (за I півріччя 2011 року – 224,8%).

Структура наданих ломбардами кредитів за видами застави представлена в табл. 4.1.

Таблиця 4.1. Обсяги наданих ломбардами кредитів за видами забезпечення

Вид застави	I пів. 2011 р.	I пів. 2012 р.	Відхилення	
	млн. грн.	млн. грн.	млн. грн.	%
Вироби із дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння	2 887,1	3 973,5	1 086,4	37,6%
Побутова техніка	250,0	389,0	139,0	55,6%
Автомобіль	8,9	17,9	9,0	101,1%
Нерухомість	4,8	5,5	0,7	14,6%
Інше майно	6,0	6,5	0,5	8,3%
Всього	3 156,8	4 392,4	1 235,6	39,1%

Як бачимо, найбільшим у абсолютному виразі було зростання кредитів під заставу виробів з дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння – на 1 086,4 млн. грн. (або на 37,6%).

Найбільшим у відносному виразі було збільшення розмірів кредитів виданих під заставу автомобілів – на 101,1% (або на 9,0 млн. грн.). Обсяг фінансових кредитів під заставу побутової техніки збільшився на 55,6% до 389,0 млн. грн.

Значних змін у структурі виданих кредитів протягом аналізованого періоду не відбулось (див. рис. 4.5).

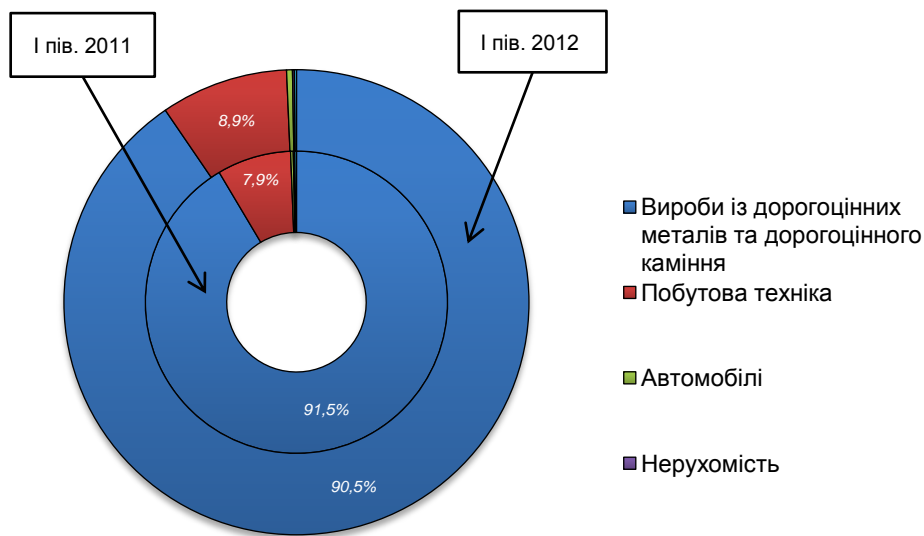

Рис. 4.5. Структура фінансових кредитів, виданих ломбардами, за видом застави

Окремо слід зауважити, що питома вага наданих фінансових кредитів під заставу виробів із дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння за результатами останніх чотирьох кварталів зменшилась на 1,0 п.п. (до 90,5%).

Динаміку джерел фінансування ломбардів показано на рис. 4.6. Як бачимо, ломбарди постійно нарощують власний капітал, причому позитивну динаміку демонструють всі його складові: статутний капітал, резервний капітал та нерозподілений прибуток.

Власний капітал ломбардів за результатами I півріччя 2012 року порівняно з кінцем 2011 року зріс на 9,1% (до 919,0 млн. грн.), в тому числі зросли такі статті власного капіталу, як: статутний капітал – на 4,1% (до 345,3 млн. грн.), нерозподілений прибуток – на 38,1% (до 156,1 млн. грн.), розмір резервного капіталу – на 8,7% (до 12,5 млн. грн.).

В цілому, фінансування діяльності ломбардів за рахунок власного капіталу (фінансова автономність) зменшилось із 70,0% на початок року до 64,0% на кінець I півріччя 2012 року, проте, на думку НРА «Рюрік», залишається на високому рівні.

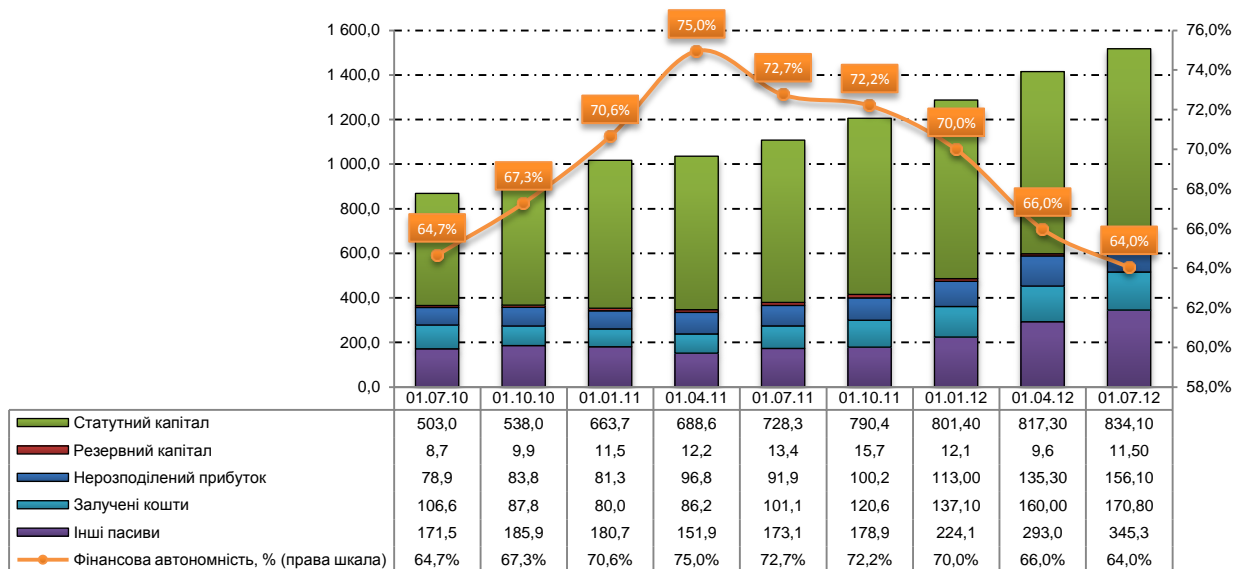

Рис. 4.6. Динаміка зміни джерел фінансування ломбардів, млн. грн.

За результатами періоду I півріччя 2011 року – I півріччя 2012 року відбулась зміна структури залучених ломбардами коштів (див. рис. 4.7). Так, якщо станом на 01.07.2011 р. на кредити банків припадало 63,0%, а на кошти юридичних осіб – 36,8%, то станом на 01.07.2012 р. ці показники склали 66,4% та 32,0% відповідно. Тобто ломбарди почали залучати більше коштів на платній основі від банків і менше – від юридичних осіб. Обсяг коштів, які ломбарди залучають від фізичних осіб, є досить незначним.

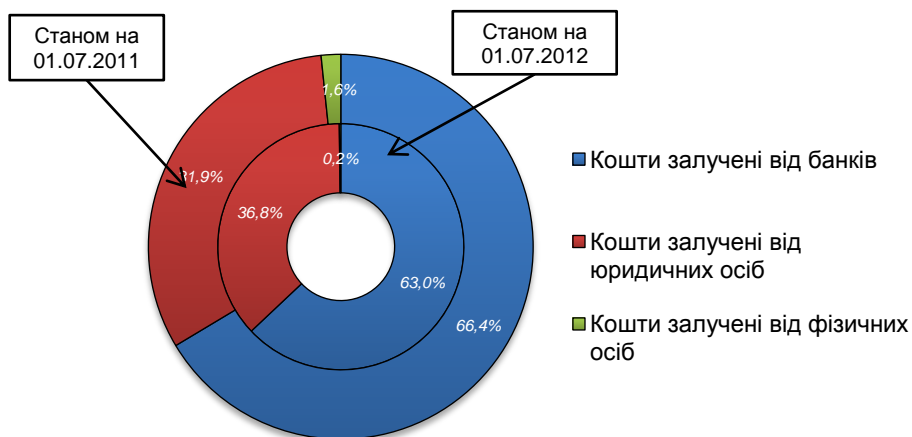

Рис. 4.7. Структура залучених ломбардами коштів

Ломбарди залишаються одним із найбільш консервативних і стабільних фінансових інститутів для фізичних осіб: вони орієнтовані на видачу дрібних та короткострокових кредитів, виконують своєрідну функцію соціально-економічних стабілізаторів в умовах будь-яких економічних змін.

РОЗДІЛ 5. РИНОК ФІНАНСОВОГО ЛІЗИНГУ

Станом на 01.07.2012 р. до Переліку юридичних осіб, які мають право надавати фінансові послуги та перебувають на обліку в Нацфінпослуг, внесено інформацію про 228 юридичних осіб – лізингодавців, а до Державного реєстру фінансових установ внесено інформацію про 86 фінансових компаній, що надають послуги з фінансового лізингу.

Протягом I півріччя 2012 року фінансовими компаніями та юридичними особами, які не мають статусу фінансових установ, але можуть, згідно із законодавством, надавати фінансові послуги, було укладено 6 225 договорів фінансового лізингу на суму 9 519,0 млн. грн. Вартість об'єктів лізингу, що є предметом договорів, укладених протягом I півріччя 2012 року, становить 7 467,7 млн. грн. Вартість чинних договорів фінансового лізингу станом на 01.07.2012 р. становить 39,7 млрд. грн.

Близько 99,9% усіх послуг фінансового лізингу надається юридичними особами – суб'єктами господарювання, які не є фінансовими установами (див. рис. 5.1).

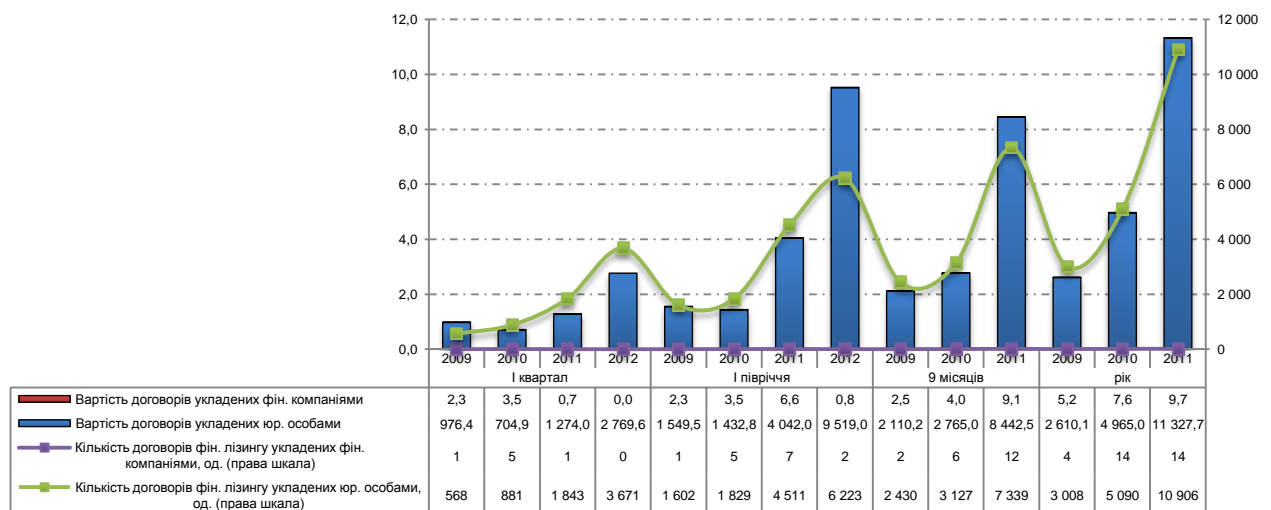

Рис. 5.1. Динаміка обсягів наданих послуг з фінансового лізингу, млн. грн.

За підсумками I півріччя 2012 року відзначилась позитивна динаміка щодо кількості договорів фінансового лізингу, укладених юридичними особами. Так, за аналізоване півріччя 2012 року кількість договорів фінансового лізингу збільшилась в 1,37 рази (до 6 223 од.) в порівнянні з підсумками за аналогічний період 2011 року.

Вартість договорів фінансового лізингу, укладених протягом I півріччя 2012 року, збільшилась в 2,36 рази у порівнянні з аналогічним періодом 2011 року і становила 9 519,0 млн. грн.

За підсумками I півріччя 2012 року найбільшими споживачами лізингових послуг є: транспортна галузь (вартість договорів станом на 01.07.2012 р. – 24 240,7 млн. грн.), сільське господарство (6 317,2 млн. грн.), будівництво (2 198,4 млн. грн.), сфера послуг

(2 140,2 млн. грн.). Схема розподілу обсягів лізингових операцій за галузями у відсотках представлена на рис. 5.2.

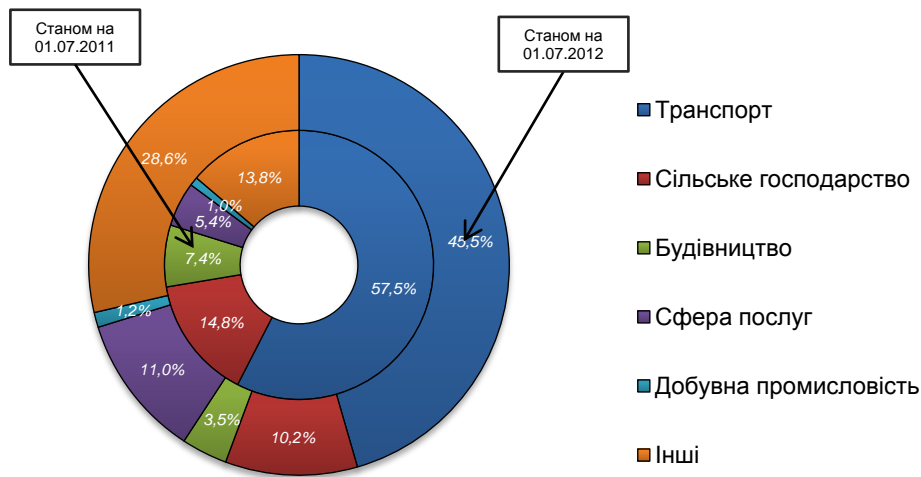

Рис. 5.2. Розподіл споживачів лізингових послуг за галузями

За підсумками I півріччя 2012 року відбулось зростання на 21,5% вартості договорів фінансового лізингу терміном дії не більше 2-х років. Вартість договорів фінансового лізингу строком більше 10 років збільшилась більше ніж в два рази (до 1 595,7 млн. грн.), вартість договорів строком від 2 до 5 років збільшилась на 10,5%, строком від 5 до 10 років зменшилась на 9,1%.

В структурі договорів фінансового лізингу за термінами продовжують домінувати договори терміном від 2 до 5 років та від 5 до 10 років – на дані групи за результатами I півріччя 2012 року припадало 38,4% (44,3% станом на кінець I півріччя 2011 року) та 48,3% (45,9% станом на кінець I півріччя 2011 року) відповідно (див. рис. 5.3). Найменшу частку займають лізингові операції з терміном більше 10 років, на них припало 4,8% від загального обсягу лізингових операцій.

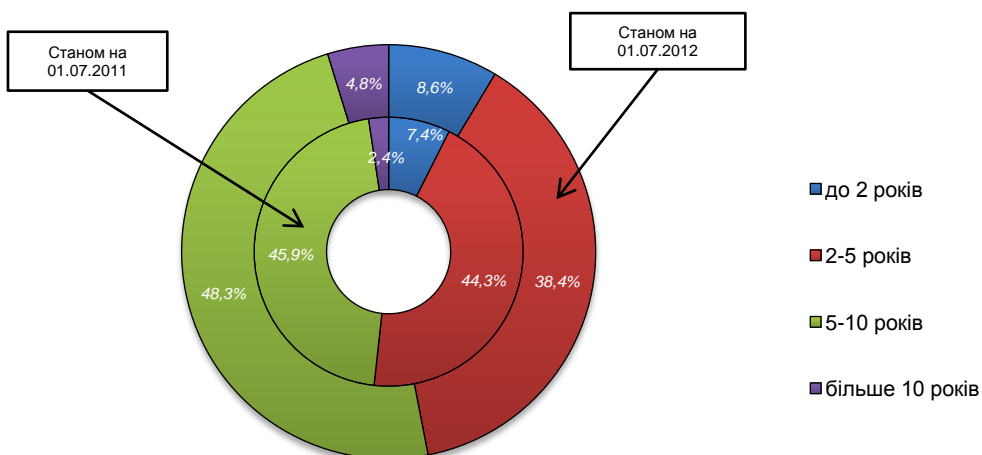

Рис. 5.3. Розподіл договорів з фінансового лізингу за терміном їх дії

Джерела фінансування лізингових операцій за I півріччя 2011 року – I півріччя 2012 року, що здійснені юридичними особами – лізингодавцями та фінансовими компаніями, наведені в табл. 5.1.

За результатами I півріччя 2012 року загальний обсяг фінансування юридичних осіб – лізингодавців та фінансових компаній становив 7 336,5 млн. грн., що на 131,4% більше в порівнянні з аналогічним періодом 2011 року.

Таблиця 5.1. Структура джерел фінансування лізингових операцій

Показник	I півріччя 2011 року		I півріччя 2012 року		Відхилення		
	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	п. п.
Власні кошти	565,1	17,8%	365,0	5,0%	-200,1	-35,4%	-12,9
Позичкові кошти	2 602,4	82,1%	6 971,6	95,0%	4 369,2	167,9%	12,9
Всього	3 170,1	100,0%	7 336,6	100,0%	4 166,5	131,4%	-

У структурі джерел фінансування лізингових операцій сукупний обсяг власних коштів юридичних осіб – лізингодавців та фінансових компаній зменшився на 200,1 млн. грн. (з 565,1 млн. грн. станом на 01.07.2011 р. до 365,0 млн. грн. станом на 01.07.2012 р.). За результатами I півріччя 2012 року сукупний обсяг позичкових коштів, у тому числі банківських кредитів, збільшився на 4 369,2 млн. грн. (до 6 971,6 млн. грн. станом на 01.07.2012 р.).

РОЗДІЛ 6. РИНОК НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Система недержавного пенсійного забезпечення (НПЗ) становить третій рівень пенсійної системи, запроваджений Законом України «Про недержавне пенсійне забезпечення» від 9 липня 2003 року. Основу такої системи складають недержавні пенсійні фонди.

Протягом I півріччя 2012 року кількість недержавних пенсійних фондів (далі – НПФ) збільшилась на 1 установу, кількість адміністраторів НПФ зменшилась на 1 учасника. Станом на 01.07.2012 р. в Державному реєстрі фінансових установ міститься інформація про 97 НПФ та 39 адміністраторів НПФ.

Кількість відкритих НПФ є найбільшою, що пояснюється більшою доступністю для широких верств населення, тоді як учасниками професійних чи корпоративних НПФ можуть бути лише фізичні особи, які пов'язані за родом їхньої професійної діяльності або перебувають у трудових відносинах з роботодавцями-засновниками або роботодавцями-платниками.

Станом на 01.07.2012 р. адміністраторами недержавних пенсійних фондів було укладено 64 009 пенсійних контракти з 51 156 вкладниками (див. рис. 6.1), з яких 2 404 вкладники, або 4,7%, – юридичні особи, на яких припадає 1 143,2 млн. грн. пенсійних внесків (95,5% від загального обсягу пенсійних внесків за системою НПЗ), а 48 752 вкладники, або 95,3%, – фізичні особи.

При цьому, порівняно з результатами на початок 2012 року, кількість контрактів з юридичними особами зменшилась на 8,6%, а з фізичними особами зросла на 16,2%.

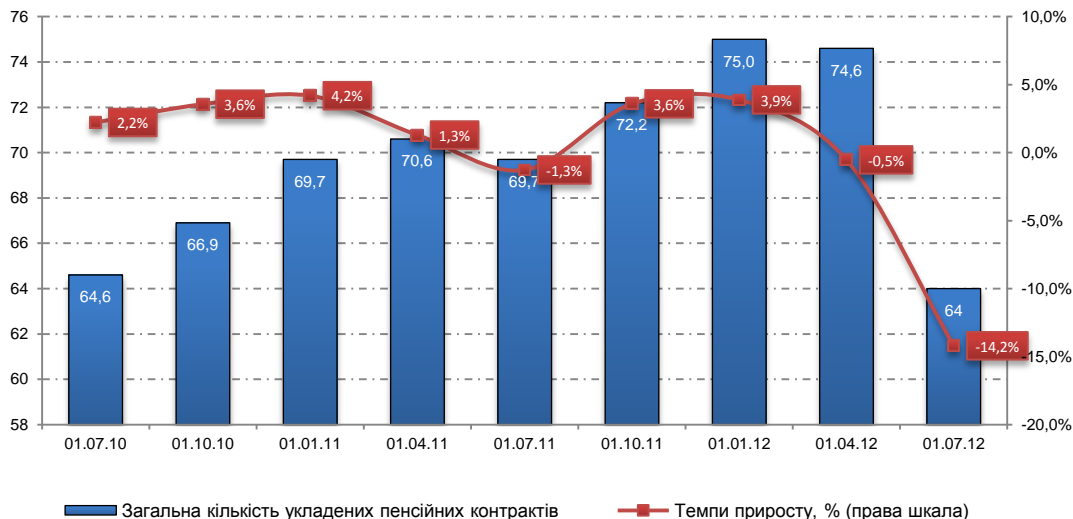

Рис. 6.1. Динаміка кількості укладених пенсійних контрактів, тис. шт.

Таким чином, загальна динаміка зміни кількості укладених пенсійних контрактів, яка була позитивною протягом 2010-2011 років, що проявлялось у збільшенні кількості укладених договорів з недержавного пенсійного забезпечення, дещо погіршилась. Так, за підсумками I півріччя 2012 року кількість контрактів зменшилась на 14,67% відносно початку 2012 року.

Протягом I півріччя 2012 року кількість учасників НПФ зменшилась на 3,1% (або 18,5 тис. осіб) (див. рис. 6.2) і становила станом на 01.07.2012 р. 576,1 тис. осіб. Найбільшого зростання протягом звітного року кількість учасників зазнала у IV кварталі 2010 року (на 17,5%, або +84,9 тис. осіб).

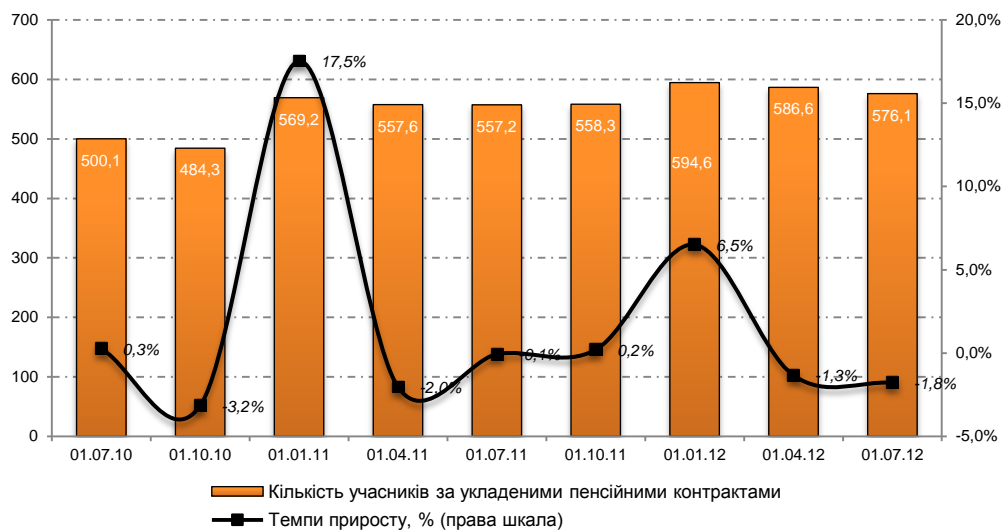

Рис. 6.2. Динаміка кількості учасників за укладеними пенсійними контрактами, тис. осіб

У розподілі учасників НПФ за віковими групами відбулись суттєві структурні зміни. Так, протягом I півріччя 2012 року суттєво збільшилась частка учасників НПФ віком від 25 до 40. І якщо ще станом на 01.10.2011 р. серед учасників НПФ більшість становили особи віком від 40 до 55 років, то станом на 01.07.2012 р. частка осіб віком від 25 до 40 склала 65,1%. Частки ж учасників віком від 40 до 55, віком старше 55 та віком до 25 зменшились протягом I півріччя 2012 року на 15,8 п.п, 7,8 п.п. та 0,8 п.п. відповідно.

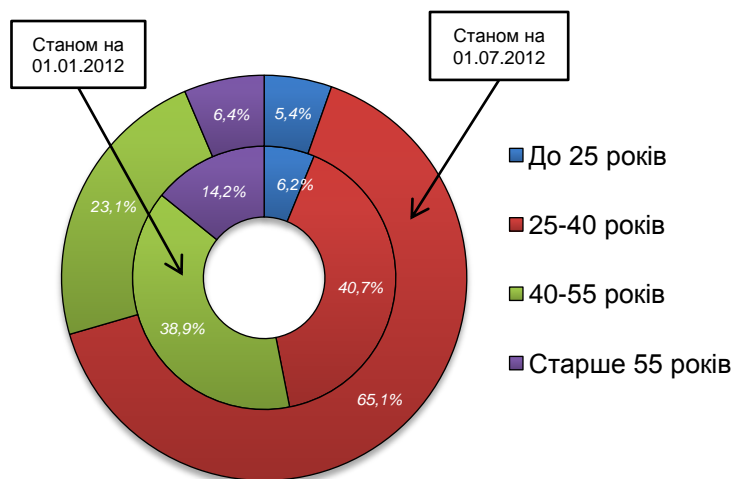

Рис. 6.3. Розподіл учасників НПФ за віковими групами

Досить важливим якісним показником, який характеризує розвиток системи НПЗ, є сплачені пенсійні внески.

Аналізуючи динаміку сплачених пенсійних внесків, варто зазначити, що їх розмір протягом I півріччя 2012 року збільшився на 8,6% (95,1 млн. грн.) і становив 1 197,1 млн. грн. станом на 01.07.2012 р. (рис. 6.4).

За результатами II кварталу 2012 року темп приросту сукупних внесків був дещо нижчим, ніж спостерігався протягом 2011 року, і складав 4,0%. При цьому 95,5% загальної суми пенсійних внесків надійшло від юридичних осіб, а 4,5% – від фізичних осіб.

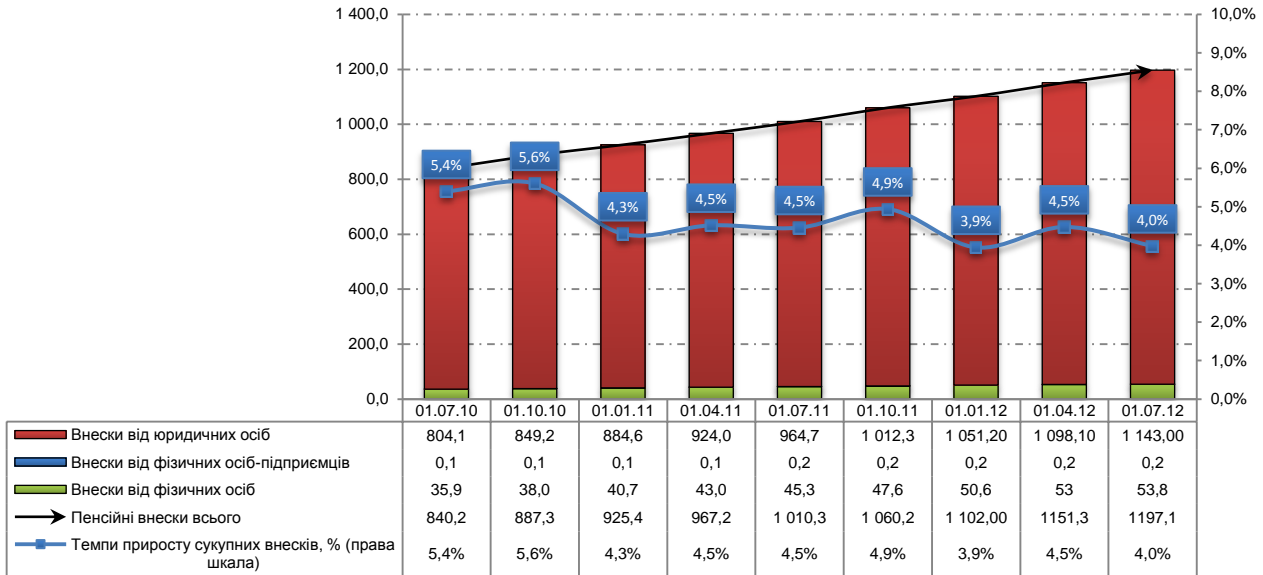

Рис. 6.4. Динаміка внесків до недержавних пенсійних фондів, млн. грн.

Співвідношення пенсійних внесків та сукупних активів недержавних пенсійних фондів (рис. 6.5) залишалось стабільним протягом аналізованого періоду. Так, на початок 2011 року показник складав 80,9%, на кінець 2011 року – 79,5%, на кінець I півріччя 2012 року – 78,7%. Дане значення, на думку аналітиків НРА «Рюрік», свідчить про високу питому вагу пенсійних внесків у розмірі активів НПФ.

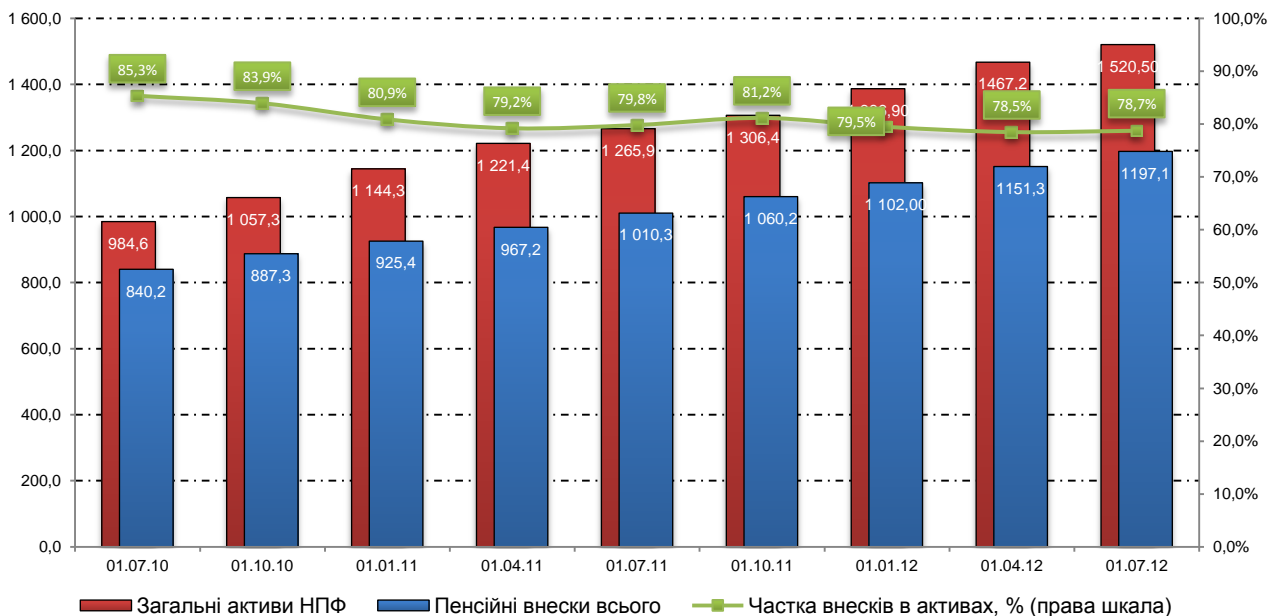

Рис. 6.5. Співвідношення загальних активів та пенсійних внесків, млн. грн.

Загальний обсяг активів, сформованих пенсійними фондами, станом на 01.07.2012 р. становив 1 520,5 млн. грн., що на 9,6% більше, ніж за підсумками 2011 року.

Протягом I півріччя 2012 року співвідношення виплат і внесків до фондів зменшилось з 19,0% до 18,8%. Рівень співвідношення є незначним та не може позначитись на спроможності недержавних пенсійних фондів розраховуватись за своїми зобов'язаннями перед їх учасниками.

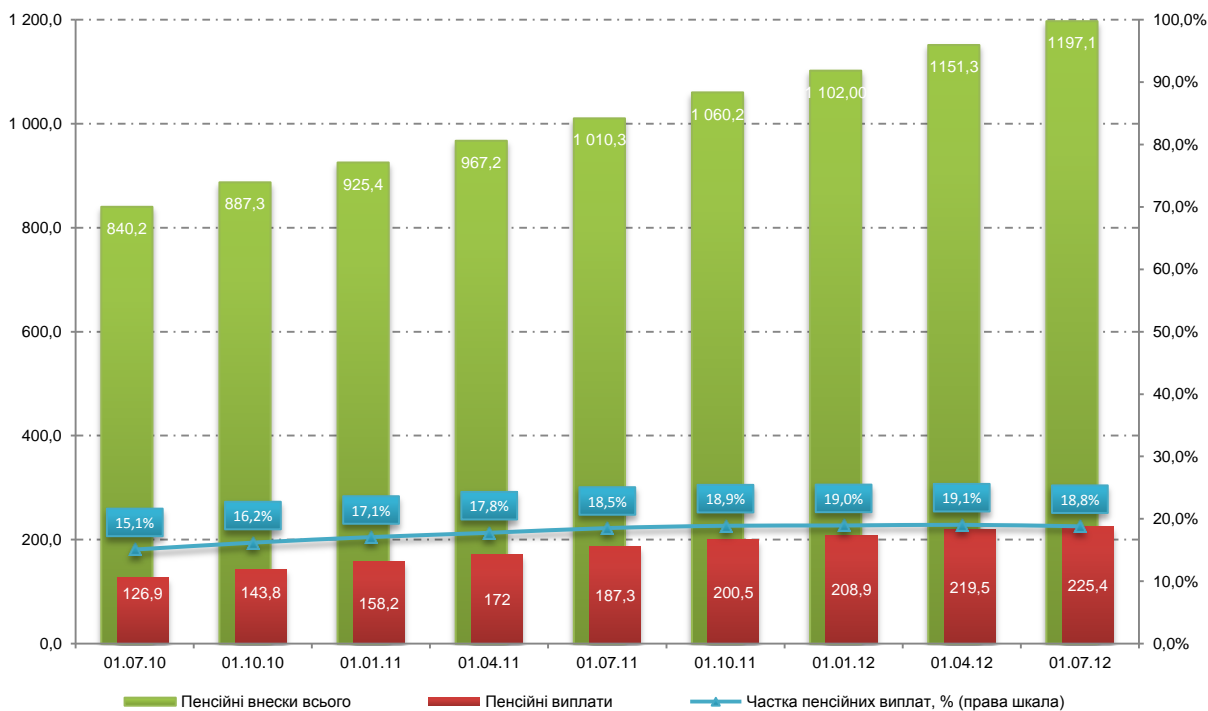

Рис. 6.6. Динаміка співвідношення пенсійних виплат і внесків до фондів, млн. грн.

Пенсійні виплати (одноразові та на визначений строк) за II квартал 2012 року становили 225,9 млн. грн., збільшившись порівняно з аналогічним періодом 2011 року на 20,34%. Сукупно недержавними пенсійними фондами було здійснено пенсійних виплат (одноразово та на визначений строк) 62 728 учасникам, тобто 10,9% учасників від їхньої загальної кількості отримали пенсійні виплати. Це зумовлено невеликою часткою учасників вікової групи від 55 років.

Аналітичний департамент НРА «Рюрік» здійснив вертикальний та горизонтальний аналіз активів недержавних пенсійних фондів, результати якого показано в табл. 6.1.

За результатами I півріччя 2012 року переважними напрямками інвестування пенсійних активів, як і на початок року, залишились депозити в банках (27,2% інвестованих активів), акції українських емітентів (17,1%), облігації підприємств, емітентами яких є резиденти України (30,5%), цінні папери, дохід за якими гарантовано Кабінетом Міністрів України (12,1%).

Найбільш помітними змінами, які відбулись в структурі інвестиційного портфеля НПФ за I півріччя 2012 року, є наступні:

- збільшення частки облігацій підприємств порівняно з підсумком 2011 року з 25,0% до 30,5% (або з 346,5 млн. грн. до 463,8 млн. грн.) відповідно;

- частка цінних паперів, дохід за якими гарантовано Кабінетом Міністрів України, в абсолютному виразі у консолідованому портфелі НПФ зменшилась з 209,0 млн. грн. станом на кінець 2011 року до 184,0 млн. грн. станом на кінець I півріччя 2012 року, а їх частка зменшилась з 15,1% до 12,1% відповідно;
- частка депозитів у консолідованому портфелі зменшилась у порівнянні з кінцем 2011 року з 29,5% до 27,2% відповідно, а в абсолютному виразі зростає з 409,8 млн. грн. до 413,6 млн. грн. відповідно;
- у консолідованому портфелі НПФ більш ніж в два рази зріс обсяг коштів на поточних рахунках (до 76 млн. грн. станом на 01.07.2012 р.).

Частки інші статей консолідованого портфелю НПФ України залишились відносно стабільними.

Таблиця 6.1. Аналіз активів недержавних пенсійних фондів за 2011 рік

Активи	Станом на 01.01.2012		Станом на 01.07.2012		Відхилення		
	млн. грн.	у % до суми	млн. грн.	у % до суми	млн. грн.	%	п. п.
Кошти на поточному рахунку	37,2	2,7%	76,0	5,0%	38,8	104,4%	2,3%
Депозити	409,8	29,5%	413,6	27,2%	3,8	0,9%	-2,3%
Муніципальні цінні папери	7,4	0,5%	9,1	0,6%	1,7	23,3%	0,1%
Державні цінні папери	209,0	15,1%	184,0	12,1%	-25,0	-12,0%	-3,0%
Облігації підприємств	346,5	25,0%	463,8	30,5%	117,3	33,8%	5,5%
Акції українських компаній	254,6	18,4%	260,0	17,1%	5,4	2,1%	-1,3%
Нерухомість	48,6	3,5%	47,1	3,1%	-1,5	-3,0%	-0,4%
Банківські метали	26,1	1,9%	31,9	2,1%	5,8	22,3%	0,2%
Інші активи	47,7	3,4%	35,0	2,3%	-12,7	-26,7%	-1,1%
Сукупні активи	1 386,90	100,0%	1520,5	100,0%	133,6	9,6%	0,0%

Загальна вартість доходу, отриманого від інвестування пенсійних активів, станом на 01.07.2012 р. дорівнювала 525,3 млн. грн., зменшившись протягом I півріччя 2012 року на 34,6 млн. грн., або на 6,2%. Сума інвестиційного доходу недержавних пенсійних фондів за підсумками I півріччя 2012 року в 5,52 рази перевищує витрати за аналогічний період (86,6 млн. грн.) (рис. 6.7).

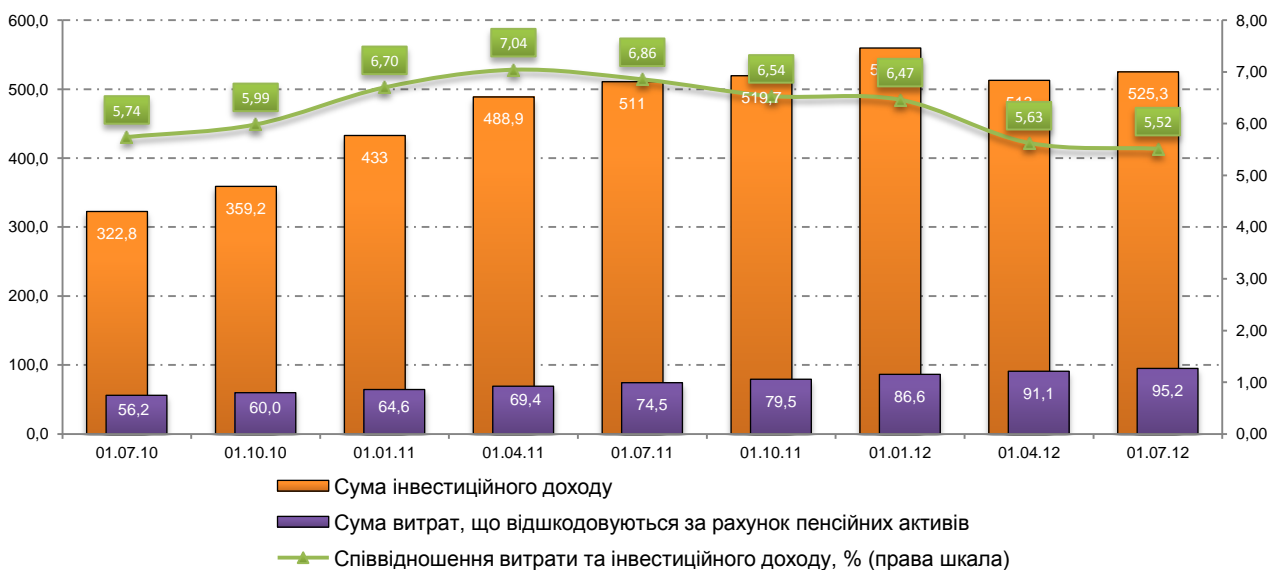

Рис. 6.7. Динаміка інвестиційного доходу та витрат, що відшкодовуються за рахунок пенсійних активів, млн. грн.

Витрати, що відшкодовуються за рахунок пенсійних активів, за результатами I півріччя 2012 року зросли на 9,9% і в цілому за час існування пенсійних фондів станом на 01.07.2012 р. становлять 95,2 млн. грн., або 6,3% від загальної суми активів НПФ. Основна частина витрат, що відшкодовуються за рахунок пенсійних активів, припадає на оплату послуг з управління активами пенсійного фонду – 66,75 млн. грн., або 70,1% від загальної суми витрат.

Витрати на оплату послуг з адміністрування пенсійного фонду становили 20,12 млн. грн., або 21,1% від загальної суми витрат, що відшкодовуються за рахунок пенсійних активів. Оплата послуг зберігача, який здійснює відповідальне зберігання активів пенсійного фонду, складає 5,1 млн. грн., або 5,3% від загальної суми витрат.

Метою інвестування пенсійних активів є, насамперед, збереження пенсійних заощаджень громадян. Тому стратегія інвестування недержавних пенсійних фондів є більш консервативною, ніж у інших фінансових установах.

Поки що суттєвим фактором, що стримує зростання інвестиційного доходу НПФ, є незначний обсяг залучених пенсійних внесків для забезпечення можливості здійснення диверсифікації пенсійних активів у дохідні фінансові інструменти.

Аналітичний департамент НРА «Рюрік» на регулярній основі відслідковує та аналізує поточний стан та тенденції розвитку ринку небанківських фінансових послуг України, що знаходить своє відображення у відповідних щоквартальних оглядах.

Огляд підготовлено аналітичним департаментом НРА «Рюрік» на основі офіційних даних Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (режим доступу: www.dfp.gov.ua)

Повні версії аналітичних оглядів завжди є у вільному доступі на офіційному сайті НРА «Рюрік» (<http://rurik.com.ua>)

Відповідальний за випуск: Директор з розвитку НРА «Рюрік», к.е.н., Долінський Леонід Борисович, тел. (044) 383-04-76

Відповідальний аналітик: Ковальчук Олександр Сергійович, тел. (044) 484-00-53 (вн. 109)

ДОДАТОК

Динаміка кількості компаній небанківського фінансового сектору

Компанії	01.07.10	01.10.10	01.01.11	01.04.11	01.07.11	01.10.11	01.01.12	01.07.12
Фінансові компанії	210	212	221	227	242	243	251	261
Факторингові компанії	70	72	78	80	94	99	110	116
Ломбарди	400	416	426	434	444	452	456	461
Лізингодавці	192	192	199	201	203	207	217	228
Компанії, що надають послуги фінансового лізингу	44	46	51	54	59	62	70	86
Кредитні спілки	700	679	659	652	638	610	613	614
Інші кредитні установи	37	38	42	44	46	48	49	55
Юридичні особи публічного права	29	29	29	29	29	29	29	29
Недержавне пенсійне забезпечення								
Кількість НПФ	107	102	101	100	97	97	96	97
Адміністратори НПФ	43	43	43	41	41	40	40	39

Огляд підготовлено аналітичним департаментом НРА «Рюрік» на основі офіційних даних Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (режим доступу: www.dfp.gov.ua/)

За більш детальною інформацією з питань макроекономічних та галузевих оглядів звертайтеся до офіційного сайту НРА «Рюрік» (<http://rurik.com.ua>) або за телефоном (044) 383-04-76.

НРА «Рюрік» надає Вам право копіювати документи, надруковані або опубліковані на офіційному сайті тільки для некомерційного використання в межах Вашої організації виключно за умови посилання на НРА «Рюрік», як джерело інформації. Користуючись цим правом, Ви погоджуєтесь, що дія визначених тут авторських і суміжних прав поширюється на будь-яку зроблену в такий спосіб копію цих документів. Кожен опублікований НРА «Рюрік» документ може містити також й інші положення про охорону прав власності й авторських прав щодо цього документа. Крім вищезазначеного, ніщо з наведеного тут не може означати передачі будь-кому будь-яким чином будь-яких авторських чи суміжних прав НРА «Рюрік» або третій стороні. Будь-який продукт, процес або технологія, зазначена в цьому документі, може бути об'єктом інших прав інтелектуальної власності НРА «Рюрік» і може не бути ліцензованою.

Ця публікація надається за принципом «як є», без жодних гарантій, прямих або непрямих включно, але не обмежуючись непрямими гарантіями її товарної цінності, придатності для певних цілей або відсутності порушення авторських прав.

Будь-яка публікація НРА «Рюрік» може містити неточності й помилки. У публікації можуть вноситися зміни, які відображаються в наступних виданнях цих публікацій. НРА «Рюрік» може в будь-який момент без попереднього повідомлення вносити покращення та зміни в описану в цих публікаціях інформацію.

Якщо особа, що ознайомилася зі змістом опублікованого документа НРА «Рюрік» надсилає електронною поштою чи будь-яким іншим способом питання, коментарі, припущення й т. ін. щодо змісту документа НРА «Рюрік», вони вважаються не конфіденційними й НРА «Рюрік» не несе стосовно цієї інформації жодних зобов'язань і має право вільно використовувати, відтворювати, поширювати таку інформацію без будь-яких обмежень.

Далі, НРА «Рюрік» має право вільно використовувати отримані таким чином ідеї, ноу-хау й технології в будь-яких цілях включно, але не обмежуючись розробкою, виробництвом і маркетингом продуктів і послуг, де використовуються ці ідеї.

Всі права захищені. НРА «Рюрік» не несе відповідальності за статистичні дані, взяті з офіційних сайтів державних органів України або інших юридичних осіб.

НРА «Рюрік»

☎ 04053 Україна, м. Київ, вул. Артема 52а

+38 (044) 383 0476, +38 (044) 484 0053

e-mail: info@rurik.com.ua

www: rurik.com.ua